

Politike rješavanja sjevernoirskog sukoba od 1968. do 1998. godine

Lujanac, Ivona

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:725634>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-04**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

IVONA LUJANAC

**POLITIKE RJEŠAVANJA SJEVERNOIRSKOG SUKOBA OD
1968. DO 1998. GODINE**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2023.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

**POLITIKE RJEŠAVANJA SJEVERNOIRSKOG SUKOBA OD
1968. DO 1998. GODINE**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: prof. dr. sc. Siniša Tatalović

Student: Ivona Lujanac

Zagreb

rujan, 2023.

Izjavljujem da sam diplomski rad „**Politike rješavanja sjevernoirskog sukoba od 1968. do 1998. godine**“, koji sam predala na ocjenu mentoru **prof. dr. sc. Siniša Tatalović** , napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekla ECTS bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. NACRT ISTRAŽIVANJA	3
3. RAZVOJ POLITIKA ZA RJEŠAVANJE SUKOBA	5
3.1. Teoretski razvoj politika za rješavanje etničkih sukoba	5
3.2. Teorijski razvoj politika za rješavanje etničkih sukoba.....	7
4. POZADINA SJEVERNOIRSKIH SUKOBA	9
5. INTERPRETACIJE SUKOBA	15
5.1. Britanska perspektiva.....	15
5.2. Irska percepcija	16
5.2.1 Percepcija Republike Irske.....	17
5.2.2. Percepcija Sjeverne Irske.....	18
5.3. Međunarodna dimenzija.....	19
6. POLITIKE ZA RJEŠAVANJE SJEVERNOIRSKIH SUKOBA.....	21
6.1. Sunningdale sporazum.....	21
6.2. Ustavna konvencija Sjeverne Irske	23
6.3. Anglo- irski sporazum.....	25
6.4. Downing Street deklaracija	27
6.5. Belfast sporazum.....	30
7. ZAKLJUČAK.....	33
8. LITERATURA.....	36
<i>Sažetak.....</i>	<i>39</i>
<i>Summary</i>	<i>40</i>

Popis ilustracija

- Slika 1. Posjed zemlje irskih katolika nakon procesa plantaže u 17. stoljeću; Izvor: britannica.com, posjećeno 26.08.2023. 10
- Slika 2. Podjela irskog otoka na okruge nakon 1922. godine, Izvor: irish-genealogy-toolkit.com, posjećeno 27.08. 2023. 12
- Slika 3. Irski otok nakon podjela okruga i procesa osamostaljenja Republike Irske, Izvor: <http://www.zum.de/whkmla/region/britain/xireland.html>, posjećeno 28.08.2023. 13

1. UVOD

Sjevernoirski sukobi, često referirani kao Nevolje, su poznati kao jedni od najkompleksnijih i najdugotrajnijih sukoba moderne Europe u 20. stoljeću. Nevolje započinju kao rezultat neslaganja različitih nacionalnih i religioznih identiteta te primarno aspiracija između unionističkih i nacionalističkih grupacija. Srž njihovih početaka leži u povijesnim, socijalnim, ekonomskim i političkim i mnogim drugim podjelama koji sežu još od 1171. godine, otkako je Irska izgubila neovisnost u korist Ujedinjenog Kraljevstva. Priznate su kao jedinstveni slučaj koji je nedvojbeno rezultirao visokim razinama nasilja u obliku štrajkova, nereda i terorističkih napada, visokim brojem smrtnih slučajeva te gospodarskim, socijalnim i pravnim preokretima u tridesetogodišnjem razdoblju. Tijekom tog razdoblja, različite države, institucije i akteri su sudjelovali u nastojanju ostvarenja mira putem različitih sredstava. Jedan od tih sredstava su politike rješavanja sukoba.

Ovim radom se nastoji odgovoriti na istraživačko pitanje koji su se modeli i mjere sigurnosnih politika koristile za rješavanje sjevernoirskih sukoba. Analizom ekstenzivne literature je utvrđeno je da se radi o političkim sredstvima koje je koristilo Ujedinjeno Kraljevstvo u obliku sporazuma, deklaracija i konvencija, a koje su se uvijek uspostavile nakon nekog oblika nasilja. Iako je sukob uključivao više zemalja¹, gdje je svaka vodila svoju politiku, i aktera koji su stremili vlastitim agendama, Ujedinjeno Kraljevstvo je zaslužno za dirigiranje cjelokupnih pregovora. Bez njegovog utjecaja, pitanje je bi li se ovi sukobi ikada završili. Ipak, analizom politika koje je Ujedinjeno Kraljevstvo koristilo zamjetno je da nisu sve politike uspješno provedene i da je bio potreban pritisak drugih aktera da bi sukob došao kraju. Stoga se ovaj rad uz identifikaciju politika za rješavanje sjevernoirskih sukoba proširuje na njihovu analizu.

S obzirom na to da su tema ovog rada politike za rješavanje sjevernoirskih sukoba, prvi dio sadrži kontekstualno- teorijski okvir opisan kroz razvoj takvih politika. To je postignuto deduktivnom metodom teoretskih i teorijskih okvira. Glavni stup okvira su prikaz literature koja generalizira i sveopće obuhvaća takve politike, nakon čega se u svakom okviru rad nadalje koncentrira na razvoj rasprave o politikama rješavanja sjevernoirskih sukoba koje su vukle svoje zaključke iz prvih, općih rasprava. Nadalje, nemoguće je razumjeti kontekst stvaranja tih politika bez razumijevanja povijesnih događanja koja su dovela do isprepletenosti uzroka sukoba. Stoga treći dio sadrži povijesnu pozadinu sukoba.

¹ Ujedinjeno Kraljevstvo koje uključuje Sjevernu Irsku i Republika Irska. Kasnije su se uključili SAD i Europska unija.

Četvrti dio analizira interpretacije sukoba. Cilj ovog dijela je kao i s trećim- djeluje kao uvod u kompleksnu građu sukoba koji je percipiran na različite načine, a objašnjava zašto su specifične politike donesene u specifično doba. Peti dio sadrži identifikaciju i analizu politika za rješavanje sjevernoirskih sukoba relevantne za istraživanje. Razlog odabrane strukture jest osiguranje da čitatelj stekne temeljito razumijevanje teme. Da bi se razumjele politike za rješavanje sukoba, potrebno je razumjeti kontekst njihovog donošenja.

2. NACRT ISTRAŽIVANJA

Istraživanje o politikama za rješavanje sukoba u Sjevernoj Irskoj koristi dizajn studije slučaja. Empirijskog je oblika s obzirom na to da se promatra tijekom prijašnjeg sukoba i implementacija politika koje su se provodile s ciljem ostvarenja mira na području Sjeverne Irske. Nadalje, ovo istraživanje je deskriptivne prirode jer identificira koje i kakve su se politike koristile za rješavanje sukoba i opisuje njihovu implementaciju. Kvalitativne je naravi, a analiza je tematska jer se istraživanje specificiralo na politike rješavanja sukoba u Sjevernoj Irskoj. Upravo u tome se vidi doprinos ovog istraživanja. Umjesto općenitog opisa sjevernoirskog sukoba ili identifikacije svih politika koje su se provodile tijekom tridesetogodišnjeg sukoba kronološkom metodom, što je vidljivo iz dosadašnje literature, ovo istraživanje se okrenulo prema identifikaciji politika koje su doprinijele ostvarenju mira- politikama rješavanja sukoba. Takav rad doprinosi daljnjoj raspravi i procjeni učinkovitosti onih koji su se provodili, s ciljem moguće primjene u nekom nadolazećem sukobu, ili usporedbe s politikama nekog drugog, isto tako kompleksnog sukoba².

Ovdje su ključni pojmovi politike rješavanja etničkih sukoba, odnosno modeli i mjere, te sjevernoirski sukob. Za identifikaciju politika za rješavanje sukoba se koristi najutjecajnija identifikacija od McGarry i O'Leary (1983), iako se neki autori vode idejama da se te politike sagledavaju u kontekstu mirovnog procesa koji sažima dvije ideje: „nepostojanje sukoba; mir kao rezultat procesa odnosno shvaćanje procesa kao instrumenta koji bi trebao dovesti do mira“ (Bilandžić, 2006: 80). Isto tako se politike rješavanja sjevernoirskog sukoba mogu sagledati u kontekstu politika pacifizma „koja podrazumijeva razvijanje manje konfrontacijske političke kulture“ (Bilandžić, 2006: 80), obzirom da su takve politike uvijek dolazile nakon većih nereda, terorističkih napada ili sveopćeg nasilja. Nadalje, obzirom da se radi o studiji slučaja, temeljna jedinica analize je teritorij Sjeverne Irske. Iako je cjelokupni sukob raširen i na ostale susjedne zemlje koje su bile uključene kako u raznim oblicima nasilja i nastojanjima da se rat smiri ili zaključno završi (Velika Britanija i Republika Irska), najveće štete su „ostvarene“ upravo na području Sjeverne Irske. Odabir slučaja sjevernoirskog sukoba i politika za njihovo rješavanje kao teme istraživanja je višestruk. Kao što je znano, tridesetogodišnji rat na teritoriju Sjeverne Irske je posljedica međudjelovanja raznih čimbenika koji su utjecali kako na dinamiku, tako i na početak samog sukoba. Upravo zbog kompleksnosti samog sukoba koji uključuje povijesne, političke, društvene i kulturne čimbenike već podijeljenog naroda, smatra ga se jedinstvenim

² Kao što je i napravila Europska unija. Više o tome u 5.3.

slučajem sukoba za koji se smatralo da ga je nemoguće riješiti zbog prevelikih oscilacija među akterima. Sami sukob uključuje višestruke dimenzije koje su uvijek kako odvojene, tako i dalje međusobno povezane. Nadalje, iako se stremilo ostvarenju mira unutar vlastitog britansko-irskog kruga, bila je potrebna uključenost međunarodnih, vanjskih aktera koji su morali postaviti pritisak. Stoga je istraživač ovog rada usmjeren prema identifikaciji politika za rješavanje tog sukoba.

Iako ovakav slučaj može služiti kao primjer za rješavanje sukoba u nekom drugom teritoriju ili vremenu, što bi ga time činilo paradigmatiskim slučajem, pojava sjevernoirskog sukoba, pa tako i politika ga čini ekstremnim slučajem, jer su se morale stvoriti jedinstvene politike za rješavanje sukoba. Postojala su nastojanja drugih istraživača komparacije sjevernoirskog slučaja s ostalim sukobima, no većina literature ukazuje na jedinstvenost i ekstremnost Nevolja. Literatura za ovu temu je iznimno široka, nadaleko dostupna i ekstenzivno obuhvaćena. Razlog tolike dostupnosti i zanimacije za tom temom je upravo radi njene jedinstvene pojave i kompleksnosti sukoba na višestrukim razinama. Sukladno tome, pronalazak literature za potrebe ovog rada se mora specificirati na literaturu koja obuhvaća dvije dimenzije: 1) politike rješavanja etničkog sukoba i 2) opis Nevolja. To znači da će se za potrebe ovog istraživanja primarno koristiti sekundarni podaci poput članaka i knjiga koji pružaju široki uvid u sjevernoirski sukob i literaturu koja identificira te politike. Sukladno tome, podaci za ovo istraživanje će se prikupiti kroz tematsku analizu.

3. RAZVOJ POLITIKA ZA RJEŠAVANJE SUKOBA

Svaka zemlja je raznolika i unikatna s obzirom na socijalne, povijesne, teritorijalne, gospodarske, religiozne i mnoge druge aspekte koji utječu na uređenje same države. Svi ti aspekti mogu kako pojedinačno, tako i međuovisno utjecati na potencijalno stvaranje sukoba. Sukobi se mogu, kako je poznato, pojaviti u mnogo oblika i njihova pojava ovisi upravo o tim aspektima. S obzirom na unikatnost same zemlje, tako se i njihovi sukobi smatraju jedinstvenima i inzistira se na pojedinačnom stvaranju politika koje ih reguliraju ili rješavaju. Ipak, studije o sukobima pružaju teoretski okvir kojim se svaka od tih politika može identificirati upravo na temelju njihovog oblika. Druga sredina dvadesetog i dvadeset- prvo stoljeće su obilježeni studijama o sukobima koje su primarno analizirale međunarodne odnose i konflikte. Nakon daljnjeg znanstvenog napretka, mnoge studije su počele uključivati i istraživanja o etničkim sukobima, obzirom da je veliki broj država u svijetu multi- etnička. Takve države su se ili suočile ili se još uvijek suočavaju sa sukobima među etničkim grupama i manjinama koje se razlikuju na nekoj razini, a koje zahtijevaju ili ravnopravnost ili dominaciju. Takvi sukobi su uvijek doveli do neke razine nasilja (Tatalović, 2010: 36). Upravo zbog toga se impliciralo na potrebu povećanja istraživanja o etničkim sukobima i njihovim rješenjima, koji su dotada bili zanemareni zbog svoje višerazinske kompliciranosti (Rupesinghe, 1987: 528).

3.1. Teoretski razvoj politika za rješavanje etničkih sukoba

Radovi o etničkim sukobima koji su identificirali teoretski okvir politika za rješavanje sukoba su ostavile značajan doprinos. Početni doprinos znanstvenog kruga je bio u obliku studija slučaja³ koje najčešće sadrže slične elemente: početak rada s teorijskim okvirom, opisom konteksta, odnosno uzrokom konflikta, njegovom evolucijom i raspodjelom, vrstom nasilja i zaključno potencijalnim rješenjem konflikta (Čačić- Kumpes, Zlatković- Winter, 1991: 150-151). Ovakve studije slučaja koje su eksplanatorne naravi s dodatkom potencijalnog rješenja su potaknule druge istraživače na postavljanje teoretskog okvira rješavanja etničkih sukoba. Tako su na primjer McGarry i O'Leary (1983) uz opis pojedinačnih etničkih sukoba, u svojem dijelu definirali politike za rješavanje sukoba kao „smjernice ili okviri uspostavljeni unutar organizacije ili zajednice za rješavanje i upravljanje sukobima na sustavan način“. Takve

³ Na primjer Rashid, Shaheed (1991) za slučaj Pakistana, uzet primjer iz Čačić- Kumpes, Zlatković- Winter (1991).

politike se definiraju kroz ciljeve, primjenjivost na situaciju, vlastitu izjavu o konciznim predanostima institucija za rješavanje sukoba, procedura, uloge nadležnih tijela te evaluaciju. Najveći doprinos ovih autora je kategorizacija politika, odnosno metoda za rješavanje sukoba- metode upravljanja razlikama i metode eliminacije razlika koje se dijele na sveukupno osam pod- metoda. Iako Čičak- Chand (1995) priznaje njihovu kategorizaciju, napominje da se često „ovih osam metoda pojavljuje u kombinaciji ili je nekoliko njih usmjereno na istu etničku skupinu(-e) ili se, alternativno, različite strategije primjenjuju na različite etnije unutar iste države“ (Čičak- Chand, 1995: 11), što navodi na rijetku situaciju primjene samo jedne kategorije metoda na bilo koji sukob. S obzirom na to da etničkim sukobima i dalje nema kraja, u suvremenom dobu se nastavljaju istraživanja o potencijalnim rješenjima koja iziskuju stvaranje novih mjera ili metoda. Tako Wani (2011) u novije doba na sličan način pristupa u svojem radu. Kroz kombinaciju metoda obrade slučajeva etničkih sukoba, gdje se daje prikaz evolucije radova koji obrađuju etnicitet i etničke sukobe, kronološki prikaz institucija koje su se koncentrirale na stvaranje i održavanje mira i teorijskog okvira, ponuđeni su 10 relativno sličnih, ali proširenih mjera prilagođene suvremenoj raspravi⁴ kao potencijalno rješenje mogućih budućih sukoba.

Postavlja se pitanje kako onda teoretski definirati politike za rješavanje Nevolja i kakav je bio razvoj definiranja i određivanja elemenata tih politika, obzirom da se još uvijek vodi rasprava o kategorizaciji takvih politika u sveopćem obliku. Kao i svaki drugi etnički sukob, Nevolje imaju jedinstvenu kompleksnu kombinaciju raznih dimenzija koji su utjecali na tijek sukoba. Među mnogim autorima je nastala rasprava i kod samog definiranja sjevernoirskih sukoba i na koji način ih se treba uopće definirati. Većina se autora složila s postavkom da se sjevernoirske sukobe može definirati kao „unutarnji sukob“ koji je imao primarno etničku uz vjersku, građansku, međunarodnu i internacionalnu dimenziju koje se mogu gledati zasebno ili sve skupa (Bilandžić, 2004: 137). Na politološkoj i pravnoj dimenziji se vodila rasprava radi li se uopće o ratu kada se govori o tridesetogodišnjim sukobima. Iako se prema međunarodnoj definiciji rata sjevernoirski sukob ne može definirati kao rat jer ne ispunjava sve kriterije, politološki krug utvrđuje da se radi o građanskom ratu jer: „a) sjevernoirski sukob je totalni sukob suprotstavljenih strana; b) strane u sukobu imaju suprotstavljene ciljeve; c) svaka od strana u sukobu ima izgrađene organizacije (političke, oružane itd.) za ostvarenje ciljeva; d) tijekom sukoba vođena su organizirana oružana djelovanja koja su uključivala različite oblike

⁴ Wani (2011) nudi 10 mjera: pregovaranje, medijacija, arbitraža, dosuđivanje/suđenje, „cjenkanje“, nagovaranje, komunikacija, pomirenje, kooperacija, enkapsulacija.

oružane borbe (gerilska djelovanja, teroristička djelovanja)“ (Bilandžić, 2004: 138). Kako se vodila rasprava o samom shvaćanju Nevolja, tako se vodila i rasprava o sredstvima koja su pomogla riješiti sami sukob. Konstatirano je da su politička sredstva (Bilandžić, 2004: 151) u obliku politika za rješavanje etničkih sukoba⁵ ta koja su dovela do rješavanja sjevernoirskih sukoba, a koje su se uvijek pojavile nakon nekog oblika nasilja (Tatalović, 2010: 36). S obzirom na to da se ovaj rad vodi kategorizacijom politika za rješavanje sukoba koju su McGarry i O’Leary (1983) ponudili, politike za rješavanje sjevernoirskih sukoba spadaju u politike za odcjepljenje, odnosno secesiju koje negativno utječu na sigurnost (Tatalović, 2010: 38).

3.2. Teorijski razvoj politika za rješavanje etničkih sukoba

S druge strane, manjkavost doprinosa je vidljiva u teorijskom znanstvenom krugu koja je naišla na razne kritike. Razlog smanjene zanimacije u epistemološkim i paradigmatičnim zajednicama proizlazi iz činjenice da se etnički sukobi nisu smatrali dovoljno važnima. Teorija razvoja nije uključila etničke grupe u svoj okvir. Teorija nejednakog razvoja je periferiju i zemlje Trećeg svijeta smatrala homogenom analitičkom kategorijom. Marksizam i liberalizam su sveukupno ignorirali pojavu zanimacije za etničke grupe i manjine u vremenu modernizacije (Rupesinghe, 1987: 528-529). Većina teorijskih početnih doprinosa u raspravi o rješavanju sukoba je u okviru sociologije i psihologije. George Simmel i Lewis Coser su obznanili detalje o društvenom sukobu manjih grupa. Psiholozi poput Kurt Lewina i Morton Deutscha su istraživali kauzalnost etničkih sukoba. John Burton je kao javni službenik i akademik istraživao cjelovitog pojedinca u društvenom kontekstu (Wani, 2010: 108- 109). Rasprava o rješavanju etničkih sukoba je najveće benefite dobila od teorije igara i teoretičara transformacije sukoba. Razvijena od Johna von Neumanna i Oscara Morgensterna kao matematičko objašnjenje ekonomskog ponašanja, teorija igara nastoji izučavati o situacijama sukoba i kooperacije u kojima uspjeh neke racionalne osobe ovisi o odlukama drugih racionalnih osoba (Myerson, 1991). Skovana od Edwarda Azara, transformacija sukoba je posebno objašnjena u kontekstu jednog modela unutardržavnog sukoba- produženog društvenog sukoba. Takav model objašnjava „dugotrajne etnopolitičke sukobe“ (Wani, 2011: 109). Bez obzira na nastojanja da se stvori zasebna teorija etničkih sukoba, konstatiralo se da je „teško sve moguće situacije i kombinacije, odnosno modele odnosa između različitih etničkih zajednica, podvesti pod

⁵ Kada je Bilandžić u svome članku *Sjeverna Irska između rata i mira (2004.)* konstatirao da su potrebna politička sredstva za rješavanje sukoba, govorio je sredstvima koje je koristilo Ujedinjeno Kraljevstvo. O tome više u 4. dijelu rada.

zajednički nazivnik“ (Tatalović, 2010: 37), jer svaka zemlja oscilira u različitim uzrocima i posljedicama sukoba.

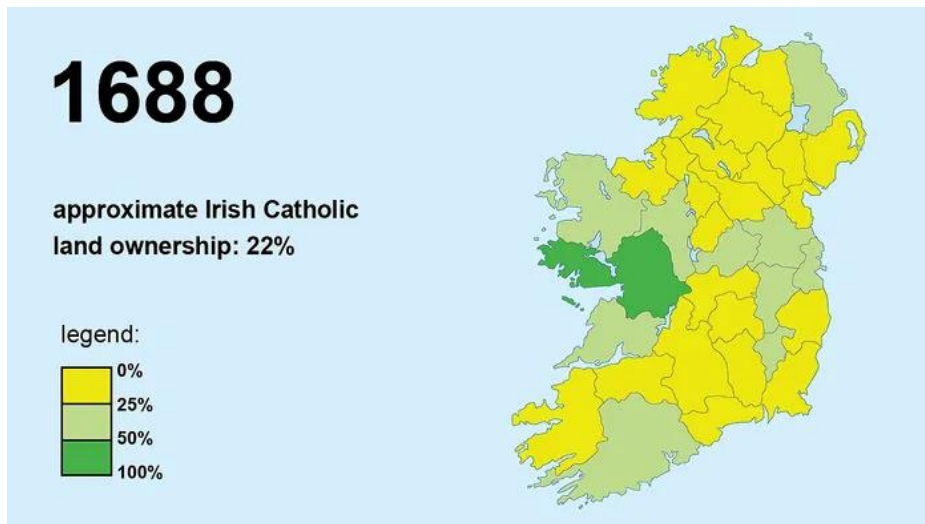
Izuzev teorija koje većinski generaliziraju etničke sukobe i njihovo rješavanje, stvorio se krug teoretičara koji je nastojao specijalizirati teorijske ideje primjenjive na sjevernoirski sukob. Kako je Bilandžić (2004) teoretski utvrdio da su se Nevolje najbolje rješavale političkim sredstvima, tako je naprimjer Dutter (1980) utvrdio važnost analize primjene teoretskih ideja za stvaranje etničkih političkih aktivnosti. Za njegovu analizu su bile relevantne četiri teorijske ideje- 1) RS teorija (skraćeno od autora Rabuska i Shepsle), 2) teorija pluralizma, 3) Lijphartova konsocijacijska demokracija i 4) Wolfingerova teorija mobilizacije. Iako je svaka od ovih teorija primjenjiva na sjevernoirski sukob, utvrđeno je da jedino RS teorija udovoljava svim kriterijima da se primjeni na politiku Sjeverne Irske: „1) uskraćivanje neovisnih ovlasti za donošenje odluka domaćim političkim vođama; 2) ograničenja tog autoriteta; 3) ograničenja slobodne političke konkurencije; 4) ograničenja u djelokrugu državne djelatnosti; 5) stvaranje homogenog društva; 6) stvaranje stalnih vanjskih neprijatelja“ (Dutter, 1980: 638).

4. POZADINA SJEVERNOIRSKIH SUKOBA⁶

Sjevernoirske sukobe je teško shvatiti bez historijske analize njegovog izvora. Neki autori smatraju da se uzrok irskog problema može podijeliti u tri faze: 1) 1171.- 1921., 2) 1921.- 1969. i 3) 1969. pa nadalje kao suvremena faza (Bilandžić, 2004: 136).

U prvoj fazi porijeklo sukoba seže stoljećima unazad do anglo- normanske intervencije 1167. godine, kada je Engleska prodrla na irski otok. Unatoč pokušaju miješanja britanske i irske zajednice, postojala je doza odvojenosti i nikad nije došlo do istinskog ujedinjenja. Rezultat je bio suživot gdje su dvije različite nacije s različitim interesima živjele jedna pored druge, svaka na svojem otoku. Razlike su se dodatno izrazile tijekom vladavine Henrika Osmog kada je došlo do prekida između Engleske Crkve i Rima, čime je prvi put religija kao dimenzija uvedena u irsku politiku. Britanska kruna je doživjela otpor 1534. godine, kada je Lord Offaly poveo katolički ustanak, koji je ubrzo ugašen. Očevo nasljeđe je nastavila Elizabeta Prva, koja se suočila s O'Neillovim pokušajima neovisnosti, a koje je riješeno vojnim putem i sprječavanjem mogućnosti budućih katoličkih ustanaka. Za to vrijeme je proveden proces plantaže- zapljena i podjela irskog zemljišta u Ulsteru kolonizatorima iz Engleske, Škotske i Walesa. Plantažom je uvelike promijenjena demografija Irske, koja je sada bila podijeljena između naseljenih protestantskih zajednica i irskog rimokatoličkog stanovništva zbog aktera poput Olivera Cromwella koji su se žestoko borili protiv katolicizma. Rezultat podjele teritorija su bili Iirski konfederativni ratovi (1641.- 1653.) i Jakobitski rat (1689.- 1691) koji su završili pobjedom protestanata, a status katolika je bio sve više ugrožen budućim Kaznenim zakonima koji su ograničavali katoličko vlasništvo nad imovinom, dostupnosti obrazovanja, nošenju oružja i religijskog protjerivanja svećenstva.

⁶ Povijesni podaci korišteni od Fitzduff, 2002: 1-4; Kennedy- Pipe, 2013: 8- 25; Bilandžić, 2006: 73- 76; Mulholand, 2002: 1- 38.

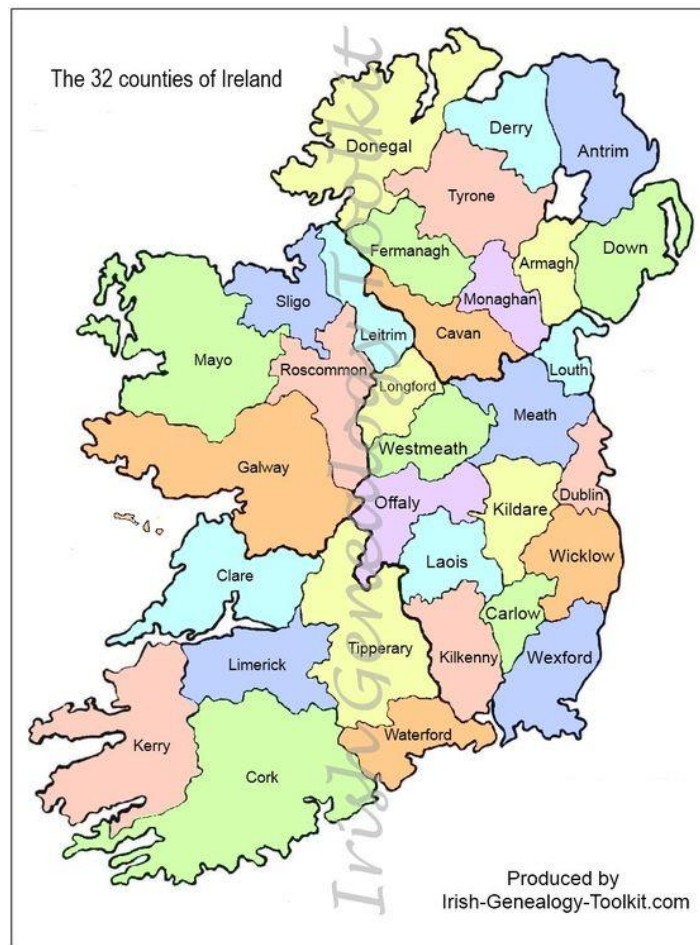
Slika 1. Posjed zemlje irskih katolika nakon procesa plantaže u 17. stoljeću; Izvor: britannica.com, posjećeno 26.08.2023.

Kasno 18. stoljeće je bilo vrijeme revolucija, poput Američke i Francuske. Ponukani strahom i pokrenutim reformskim pokretom domoljuba koji su započeli odjek irskog nacionalizma i koji su pozivali na neovisnost Irske, ustupili su ublažavanjem i postupnim ukidanjem Kaznenih zakona koji su omogućili irskim katolicima ponovno kupovanje zemlje. Bez obzira, irska krv je „protinjala“ i borba za neovisnost se nije ugasila. Stoga je 1798. godine izbila pobuna u Irskoj koju su organizirali Ujedinjeni Irci i Revolucionaarna Republikanska Skupina. Kao rezultat neuspješne pobune, donesen je Akt o Uniji 1800. godine, koji je Englesku i Irsku učinio jednom državom, Ujedinjenim Kraljevstvom. Ukinut je irski Parlament te su ujedinjene Irska i Engleska Crkva. Daniel O’Connell je kao odgovor na udruženje Irske i Britanije osnovao Katoličku udruhu koja se pretvorila u nacionalni pokret za katoličku emancipaciju u kojem je izdvojen slučaj Ulstera. Zbog velike gladi koja je vladala sredinom 19. stoljeća i koja je rezultirala velikom količinom smrti, bolesti i iseljavanja irskog stanovništva, želja za autonomnom Irskom je poprimila još veće razmjere. Velika Britanija je morala odgovoriti na sve veći irski problem. Formirana je Liga domaće vladavine 1870. godine kojom su se iznijeli prijedlozi Zakona za irsku samoupravu, no daljnji pokušaji 1886. i 1893. godine nisu donijeli uroda. Bez obzira na to, britanska Vlada je stavila naglasak na irski problem u nadolazećim godinama.

Druga faza irskog problema je označena irskim kulturnim preporodom. Diljem zemlje su se stvarale nove grupe koje su nastojale očuvati irsku tradiciju, jezik i identitet⁷. 1905. godine je osnovan i Sinn Féin i ponovno je uspostavljeno Irsko Republikansko Bratstvo. No bez obzira na porast irskog nacionalizma, ne može se reći da je cijela zajednica podržavala neovisnost. Sada već domicilno protestantsko stanovništvo je stremilo ostanku dijela Ujedinjenog Kraljevstva, što je stvaralo tenzije među dvjema zajednicama. Kao odgovor na irske interese, protestanti su osnovali Ulster Volunteer Force, čime su nacionalisti osnovali Irish Volunteers. Više nije postojalo pitanje hoće li se ostvariti domaća vladavina, već kada. No Prvi svjetski rat je pitanje domaće vladavine Irske stavio u drugi plan, što je potaknulo Irsko Republikanstvo Bratstvo na ustanak 1916. godine, tzv. Uskršnji Ustanak. Iako je ustanak ugušen, britanska strana je dobila negativnu konotaciju na vlastita djela zbog nadolazećih smaknuća ključnih aktera, čime su pretvoreni u mučenike, a Sinn Féin je dobio na popularnosti koji je na čelo stavio preživjelog vodećeg aktera Uskršnjeg Ustanka, Eamona de Valere. Sve organizacije koje su se borile za neovisnost Irske su se sada ujedinile pod vodstvom Sinn Féina. Na prvim izborima od završetka Prvog svjetskog rata su izabrana 73 kandidata Sinn Féina, čineći 48% glasova, koji su odbili prisustvovati Westminsteru i formirali su vlastitu Irsku skupštinu, Dail Eiran. Eskalacija tenzija je dovela do Irskog rata za neovisnost, što je zahtijevalo hitno rješavanje irskog pitanja od britanske strane. Stoga je 1921. godine donesen Zakon o Vladi Irske kojim se Irska dijeli na dva dijela istog statusa- sjeverni, koji je činio 6 protestantskih okruga⁸ i južni, sastavljen od 26 okruga, koja je imala status dominiona unutar Britanskog Commonwealtha kao Irska Slobodna Država, određen prvim Anglo- irskim sporazumom iz 1921. godine, koji je za cilj imao prestanak rata..

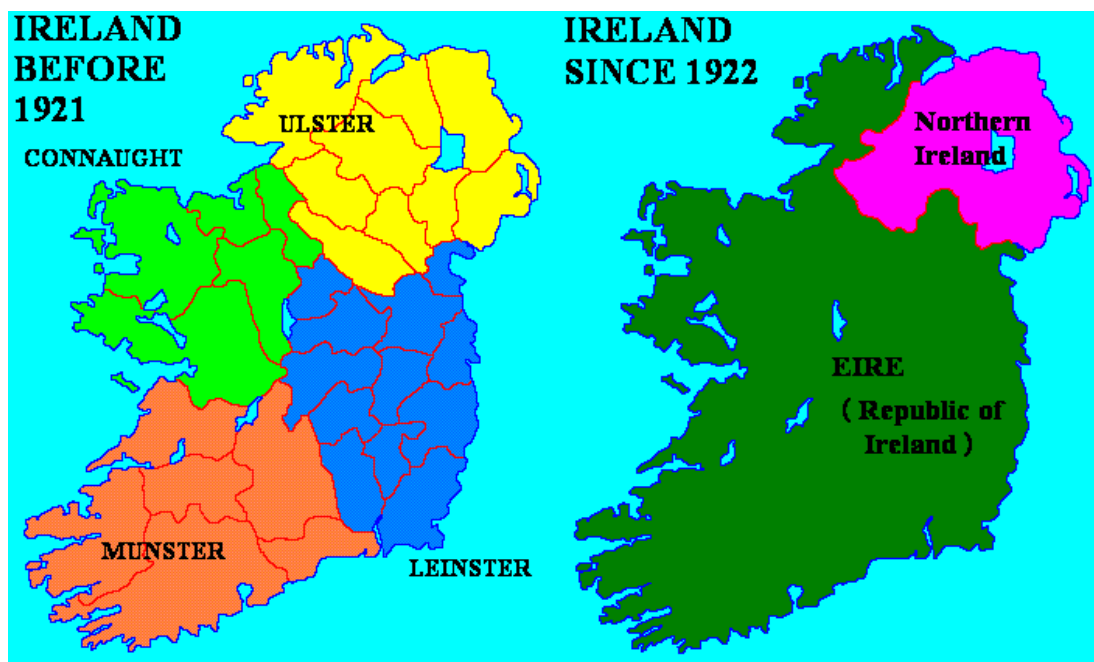
⁷ Npr. Galijska Atletska Asocijacija i Galijska Liga.

⁸ Antrim, Armagh, Londonderry, Down, Fermanagh i Tyrone.

Slika 2. Podjela irskog otoka na okruge nakon 1922. godine, Izvor: irish-genealogy-toolkit.com, posjećeno 27.08. 2023.

Iako su i dalje bili dio Ujedinjenog Kraljevstva, ostvarili su vlastiti Parlament i Vladu. No tenzije između unionista, koji su bili zadovoljni ostankom Sjeverne Irske kao dijelom Velike Britanije, i nacionalista koji nisu prihvaćali rascjepkavanje irskog otoka su rezultirale potpunim raskolom i građanskim ratom između dviju zajednica. Ulsterske dobrovoljačke snage su oživljene da se bore u kampanji nasilja koju je pokrenula IRA. 1937. godine je nakon plebiscita donesen novi Ustav Irske, a 1949. godine Irska Slobodna Država istupa iz Commonwealtha te uzima naziv Republika Irska. Sljedećih nekoliko desetljeća je u Sjevernoj Irskoj vladao relativno stabilan mir, izuzevši IRA-ine pokušaje ustanka, većinom zahvaljujući vladavini premijera Brookeborougha koji je davao političku odanost unionistima s marginalizacijom katolika na društvenoj, socijalnoj, političkoj i ekonomskoj razini.

Slika 3. Irski otok nakon podjela okruga i procesa osamostaljenja Republike Irske, Izvor: <http://www.zum.de/whkmla/region/britain/xireland.html>, posjećeno 28.08.2023.

Treća, suvremena faza je počela padom Brookeborougha s vlasti i zamjenom s Terence O'Neillom, koji je uveo niz mjera za rješavanje socijalnih, ekonomskih i političkih teškoća Sjeverne Irske. To je značilo period dramatičnih promjena (Neumann, 2003: 43). Njegov novi stav probudio je nadu katolika, ali je bio i razlog za zabrinutost kod protestanata jer je Sjeverna Irska, vučena Zakonom iz 1921. godine, i dalje bila „protestantska država, koja je učinkovito diskriminirala katolike u pogledu stanovanja, poslova i političke zastupljenosti“ (Fitzzduff, 2002: 3). S obzirom na separatističke politike protestanata, stvorio se ustanak u obliku mirne kampanje za građanska prava, sastoji se od Sjevernoirske udruge za ljudska prava (NICRA), Kampanje za socijalnu pravdu (CSJ), Akcijskog odbora građana Derryja i Narodne demokracije. U početku mirna kampanja je zbog unionističkih strahova rezultirala nasilnim sukobima između prosvjednika i policije. Kao pokušaj suzbijanja nasilja, britanske političke stranke (Konzervativna i Laburistička) su se dogovorile o formiranju dvostranačke politike spram Sjeverne Irske. Nakon očitog neuspjeha Vladinih reformi i daljnjeg porasta nasilja, britanska Vlada, koja je do sada stremila politici ne- miješanja, poslala je vojsku za održavanje reda. Takav britanski potez nije riješio nemire, već je došlo do daljnje eskalacije nereda. 1971. godine je provedena politika interniranja, čime se dopušta uhićenje na neodređeno vrijeme svakoga za koga se sumnjalo da je povezan s paravojnim organizacijama koje su u to doba dobivale na značaju. Velikom većinom se radilo o uhićivanju nacionalista. Dana 30. siječnja

1972. godine, poznat kao „Krvava nedjelja“, britanske trupe su ustrijelile i ubile 13 prosvjednika. Takvo nasilje i nesposobnost vlasti Sjeverne Irske rješavanja vlastitih problema su rezultirali raspuštanjem vlade Sjeverne Irske i uspostavljanjem izravne vladavine iz Londona. Naspram svojih prethodnika, konzervativne Vlade koja se oslanjala na politiku ekonomskih i socijalnih reformi, nova Vlada se u tome periodu suočava s novim izazovima- „porast političkog položaja lojalističkih ekstremista poput Iana Paisleya, čelnika Demokratske unionističke stranke (DUP); radikalizacija nacionalističke zajednice; ponovno oživljavanje nasilja Irske republikanske armije (IRA) i nastavak lojalističkog nasilja; te pogoršanje odnosa između nacionalista i britanske vojske“ (Wolff, 2001, 5-6). Nakon uvođenja izravne vladavine, mirovni proces je počeo u obliku ustavnih reformi.

5. INTERPRETACIJE SUKOBNA

Različita tumačenja sukoba u Sjevernoj Irskoj naglašavaju njegovu zamršenu prirodu, odražavajući ne samo perspektive onih koji su izravno uključeni, već i percepcije međunarodnih aktera i društava u cjelini. Razumijevanje različitih načina na koje je ovaj sukob tumačen pruža dragocjen uvid u izazove rješavanja sukoba, snagu povijesnih narativa i trajnu potragu za pomirenjem i mirom. U ovom dijelu rada analizirat će se različite leće kroz koje je sukob u Sjevernoj Irskoj promatran, otkrivajući složenu tapiseriju povijesnog sjećanja, političkog diskursa i razvijanje stavova koji su oblikovali njegovu interpretaciju tijekom vremena.

5.1. Britanska perspektiva

Iako je prema ustavnoj teoriji⁹ Sjeverna Irška sastavni dio Ujedinjenog Kraljevstva, britanska percepcija je ukazivala da je to „mjesto odvojeno", različito po svojoj geografiji i kulturi“ (Ruane, Todd, 1996: 224), i da se na Sjevernu Iršku gleda „kao na dio većeg entiteta - otoka Irške - koji ima vlastitu složenu povijesnu dinamiku i političku kulturu koja se duboko razlikuje od one u Velikoj Britaniji“ (Thatcher, 1995: 385). Zalaganje britanskih političkih elita za sve veći doprinos irske Vlade u administraciji proizlazi iz činjenice da se na to ne gleda samo kao sredstvo koje bi se koristilo za pomirenje katoličke manjine s državom, već i kao sredstvo za izolaciju Sjeverne Irške od britanskih političkih trendova (Ruane, Todd, 1996: 224- 225). Mnogo je dokaza da je te pretpostavke dijelila većina britanskih građana, koje je smatralo da bi Sjeverna Irška trebala napustiti Ujedinjeno Kraljevstvo. "Irška dimenzija" bila je toliko duboko ukorijenjena u umovima velike britanske javnosti da je više njih mislilo da bi Vlada Republike Irške trebala imati glavnu ulogu u poslovima Sjeverne Irške nego što su mislili da bi se isto trebalo odnositi na njihovu vlastitu Vladu. Brendan O'Leary primjećuje "rašireni britanski entuzijazam da se riješi Sjeverne Irške, ali ravnodušnost u pogledu sredstava ili posljedica". Može se reći da je Sjeverna Irška bila na periferiji britanske moralne svijesti. Iako je javnost u Velikoj Britaniji bila užasnuta događajima, na cjelokupnu situaciju se gledalo kao na patnju njihovih susjeda, a ne članova obitelji. Nadalje, isto tako je Sjeverna Irška prema Velikoj Britaniji ležala na granici političke kulture. Korištenje praksi britanskih obrambenih snaga se nisu gledali kao prijetnja građanima, već kao „odgovor na osebujnu irsku situaciju“

⁹ Vidi Lijphart (1969) *Consociational Democracy*. *World politics* 21(2): 207- 205

(Ruane, Todd, 1996: 225). Bez obzira na tadašnju britansku zanimaciju, očito je da je došlo do zanemarivanja sjevernoirskog sukoba, što je i prikazano u njihovim politikama spram Sjeverne Irske- „velika nevoljkost glavnih političkih stranaka u Ujedinjenom Kraljevstvu da se organiziraju u Sjevernoj Irskoj; spremnost da se upravlja državnim poslovima u Sjevernoj Irskoj uz minimalnu zastupljenost lokalnog stanovništva; prihvaćanje situacije u kojoj 'lojalna' zajednica nadzire 'nelojalnu', i to dijelom čini kao puk britanske vojske; službena popustljivost koja se daje vojnicima odgovornim za smrt civila u kontroverznim okolnostima; izjave - ponekad lapsusi - britanskih političara i vojske koji uspoređuju Sjevernu Irsku s bivšim kolonijama“ (Ruane, Todd, 1996: 226). U suštini, Velika Britanija je Sjevernom Irskom htjela upravljati samo na ekonomskoj i socijalnoj razini, prikazujući se neutralnima na irskom otoku.

5.2. Irska percepcija

Irsku percepciju sukoba je nemoguće jednostavno objasniti zbog podjele irskog otoka, razumijevanja sukoba na višestrukim razinama i političkih aspiracija. Kao što je prije rečeno, sjevernoirski sukob se smatra unutarnjim sukobom koji je primarno imao etničku dimenziju, uz vjersku, građansku, međunarodnu i internacionalnu dimenziju koje se mogu gledati zasebno ili sve skupa. Iako postoje nastojanja različitih autora da se svaka dimenzija zasebno analizira, uvijek se dođe do istog zaključka- nemoguće je objasniti bilo koju dimenziju bez ostalih, jer svaka dimenzija igra svoju ulogu, i svaka nekim dijelom utječe na ostale. Sukladno tome, najčešće se povezuju dvije dimenzije- politička identifikacija (unionisti i nacionalisti) i religija (protestantizam i katolicizam) koje imaju najčvršću vezu. No i u tim dvjema dimenzijama dolazi do frakcija, što uzrokuje drugačiju percepciju u svakoj dimenziji. Čak i na Irskom otoku, koji je podijeljen na, kako ga mnogi autori nazivaju, Jug i Sjever, takve frakcije se dodatno dijele na ostale grupacije, što dodatno komplicira razumijevanje. S ciljem simplifikacije, irska percepcija se dijeli religijsko- politički na dva dijela- percepcija Sjeverne Irske i percepcija Republike Irske. Unutar njih će se prikazati politička shvaćanja protestanata i katolika zasebno.

5.2.1 Percepcija Republike Irske

Ostvarenje vlastite države i podjela irskog otoka je Republici Irskoj omogućilo „društvo koje je bilo praktički homogeno kulturno i ideološki i koje je bilo pošteđeno političke i vjerske ogorčenosti koja je karakterizirala Sjever“ (Ruane, Todd, 1996: 251), što je značilo da se Republika Irska mogla koncentrirati na nacionalistički program koji njeguje snažni irski identitet, s naglaskom na odvajanje od nacionalističkih težnji iz Sjeverne Irske. Podjela i odvajanje irskog otoka je označila i odvajanje katolika Sjevera i Juga stvaranjem vlastitog iskustva. No sjevernoirski sukob je katolike Republike Irske učinio svjesnijima težnjama istih sa Sjevera, iako je otežano ostvarivanje osjećaja empatije jednih spram drugih zbog međusobne odvojenosti. Manjak shvaćanja težine situacije i empatije je kalkilirana strategija Vlade 1972. godine kada se ograničilo izvještavanje medija o sjevernoirskom sukobu, što je rezultiralo manjkom rasprave. Manjak rasprave je doveo do loše informiranosti šire javnosti i stvaranja stereotipa poput: „Sjevernjaci su bili stvaratelji problema, zaostali, skloni nasilju, teroristi ili potencijalni teroristi, ekstremni i nerazumni; vodili su vjerski rat ili rat protiv Britanaca na koji su svi ostali na otoku zaboravili“ (Ruane, Todd, 1996: 252). Otuda dolazi loša informiranost o sukobu koja nije privukla širu javnost na veće zanimanje. Razlog ovakve strategije je proizašao iz straha Vlade da se sukob ne proširi na Republiku Irsku i želje da se ne okalja imidž novonastale države koja je imala međunarodne agende. No bez obzira, osjećaj želje za ujedinjenom Irskom je i dalje postojala. Nakon prekida vatre 90-ih, stav spram Sjeverne Irske se promijenio zbog nove vladine strategije uklanjanja ograničenja emitiranja o sukobu i povećanja rasprave o samoodređenju i nacionalnim pravima, temama koje su se dotada zanemarivale. Veća informiranost je uklonila dotadašnje stereotipe, te se povećalo razumijevanje o ozbiljnosti sukoba.

Protestanti u Republici Irskoj su dijelili većinu političkih mišljenja kao katolici. Iako je postojao osjećaj izdanosti od protestantske zajednice Ulstera zbog odvojenosti, i dalje su nje govali zajednički identitet s protestantima Sjeverne Irske. Sjevernoirski sukob im je bio od izuzetne važnosti s jednim razlogom, a to je očuvanje protestantizma u Irskoj. Većina je diskretno davala potporu unionizmu. Bez obzira na očuvanje vlastite religije, većina protestanata u je prihvatila kulturu i život Irske kroz svoju odanost (Ruane, Todd, 1996: 255).

5.2.2. Percepcija Sjeverne Irske

Sjevernoirski protestanti su svoje aspiracije i koncentraciju okrenuli prema Velikoj Britaniji. Glavni cilj im je bio zaštita i potpora Velike Britanije od katoličkog nacionalizma. Za razliku od Republike Irske, koja je imala agendu ostvarenja neovisne države, Sjeverna Irska je uvijek stremila regionalnoj autonomiji, prihvaćajući „svoj status regije puno veće države i društva čije šire političke ciljeve uzimaju kao dane – prepuštajući 'visoku politiku' britanskoj političkoj eliti i baveći se njome samo u onoj mjeri u kojoj zadire u njihove interese i brige“ (Ruane, Todd, 1996: 257). Sukladno tome, nikad nisu stremili secesiji. Kod sjevernoirskih protestanata se može naići na 3 različite percepcije o Republici Irskoj. Prva odmah navodi na negativnu konotaciju Republike Irske i njenim zaostalim, manipulativnim građanima koji su oduvijek gledali na protestante kao neprijatelja Sjeverne Irske, a jedinstvo je priznato u obliku stalne borbe između sukobljenih strana. Druga percepcija konstatira da je Republika Irska gledana samo kao neka druga strana zemlja, uz negiranje protestantske zajednice na postojanje irskog jedinstva zbog iznimne odanosti Velikoj Britaniji i potencijalne opasnosti za vlastitu propast. Treća percepcija navodi da se Republiku Irsku, iako različita u svojoj kulturi i religiji, i dalje ne smatra stranom, te postoji prostor za međusobnu raspravu. Irsko jedinstvo u ovome slučaju iako je priznato, ne u nacionalističkom obliku već kao zaseban identitet koji svaka od dviju zemalja ima jer su po sebi previše različite (Ruane, Todd, 1996: 257- 259).

S druge strane, katolici u Sjevernoj Irskoj su u početku imali dvojako razmišljanje o Irskoj. S jedne strane se Republika Irska idealizirala kao zemlja koja je ostvarila svoje afinitete. S druge strane, posjedovali su osjećaj izdaje, s obzirom da su ih praktički ostavili da se pobrinu sami za sebe, ignorirajući njihov poziv za pomoć. Sadašnje katoličko mišljenje ukazuje iznimni skepticizam i nepovjerenje. Takvi osjećaji su izazvani djelovanjem Republike Irske u sjevernoirskim sukobima, gdje su bili suočeni s apsolutnom ravnodušnošću svojih južnih susjeda, društva koje je više bilo okrenuto međunarodnim poslovima i suradnji. Ogorčeni situacijom, prihvatili su odvojenost katolika Sjeverne Irske i Republike Irske. Konkretno uspostavljanje ponovnih kontakata je započelo tijekom mirovnog procesa u 90-ima. Naučeni prijašnjim iskustvom, povjerenje katolika prema Republici Irskoj nikad nije u potpunosti vraćeno (Ruane, Todd, 1996: 259- 261).

5.3. Međunarodna dimenzija

S obzirom na kompleksnost, pitanje je koliko bi se i kada (ako uopće) sjevernoirski sukobi završili. Napori da se razbiju obrasci sukoba i da se uspostave trajna mirovna rješenja je bila uloga vanjskih sila. One su te koje mogu „pomoći ne samo preuzimanjem sigurnosnih aranžmana, već i formiranjem dijela mehanizma koji je dostupan za intervenciju u kritičnim trenucima“ (Coakley, Todd, 2014: 1). Tako su u sjevernoirskim sukobima intervenirali Sjedinjene Američke Države i Europska Unija. SAD je zbog etničkih veza, gdje su američke obitelji najčešće imale neku irsku pozadinu, pokazala interes u sjevernoirski sukob tijekom početnih godina, prikazujući se sklonima politici nacionalizma u Sjevernoj Irskoj (Fitzduff: 2002: 136). To je vidljivo po financiranju IRA-ine kampanje do 80-ih godina preko NORAIID-a. Isto tako, početak sukoba je potaknuo zabrinutost irskih Amerikanaca koji su uspostavili brojne institucije putem kojih se moglo utjecati na sukob (Guelke, 2007: 145). Suosjećali su s katolicima i izrazili Podršku pokretu za građanska prava. Bez obzira na njihova nastojanja u ranim fazama sukoba, SAD je imao ograničenu svijest o složenim političkim pitanjima u Sjevernoj Irskoj. Kako su izvješća o kršenjima ljudskih prava i diskriminaciji katolika rasla, američka Vlada počela je obraćati više pozornosti. Izvršen je diplomatski pritisak na Ujedinjeno Kraljevstvo da se pozabavi ovim problemima i promiče mirno rješenje. Tijekom 1980-ih i 1990-ih postojao je sve veći interes za pronalaženje rješenja sukoba. Stoga je Vlada SAD-a, osobito za vrijeme Reaganove i Clintonove administracije, poticala dijalog između različitih uključenih strana i podržavala mirovne pregovore. SAD je odigrao značajnu ulogu u olakšavanju mirovnog procesa koji je doveo do Belfast sporazuma. Uključenost predsjednika Billa Clintona i Georgea Mitchella je obje strane sukoba dovelo za pregovarački stol, koji su bili ključni za uspjeh Sporazuma. Sukladno svemu, SAD je bio glavni regulator mirovnog procesa 90-ih.

S druge strane, Europska unija je sukob u Sjevernoj Irskoj shvaćala kao složeno i osjetljivo pitanje s implikacijama kako za regiju tako i za širi europski kontekst. U ranim fazama, sukob se percipirao kao unutardržavni problem Ujedinjenog Kraljevstva, stoga niti nije bilo direktnih intervencija. Bez obzira, Europska unija je pripomogla u pregovorima pružajući kontekst za raspravu. Osim financiranja tijekom mirovnog procesa u 90-ima putem kojih su pripomogli sa socio- ekonomskim teškoćama, te zalaganjem za poštivanje građanskih prava putem različitih inicijativa i pregovora, Europska unija nije imala značajnije uloge. Ne može se reći da Europska unija nije htjela više sudjelovati, već nije bila sposobna putem svojih institucija utjecati na način na koji želi. Autonomija odluka je i dalje morala biti na institucijama irskog

otoka. No ipak, krivica se nekim dijelom može i okrenuti prema britanskim i unionističkim političarima koji su oklijevali „prikazati EU kao 'vanjskog igrača' u igri mira (Hughes, 2009: 288 prema Murphy, 2009.), zbog čega se Europsku uniju rijetko prikazivalo kao aktivnog igrača poput SAD-a. S druge strane, Europska unija je iskoristila sukob u Sjevernoj Irskoj kao „model za rješavanje sukoba i opisao sukob u Sjevernoj Irskoj kao 'mikrokozmos' Europe..“ (Hayward; Murphy, 2012: 441).

6. POLITIKE ZA RJEŠAVANJE SJEVERNOIRSKIH SUKOBA

Britanske politike provedene tijekom sjevernoirskih sukoba su analizirane na višestrukim razinama- priroda i proturječnost politika, analiza ciljeva i učinkovitosti, pristupi upravljanja sukoba, historijski prikaz napretka i finalno, politike rješavanja sukoba koje ovaj rad analizira. Analizom je identificirano 5 politika za rješavanje sjevernoirskih sukoba koje je Velika Britanija provela: Sunningdale sporazum (1973.), Ustavna konvencija (1975.), Anglo- irski sporazum (1985.), Downing Street deklaracija (1993.) i Belfast sporazum (1998.). Identificirane politike su obrađene tako da prikazuju događaje koji prednjače samom njihovom donošenju, s ciljem razumijevanja konteksta njihovog donošenja. Nadalje, analiza politika sadržava njihove ciljeve, suradnju ili manjak iste među akterima, te zaključno analiza razloga uspjeha ili neuspjeha provođenja.

6.1. Sunningdale sporazum

1972. godine je William Whitelaw, prvi državni tajnik, na trodnevnoj konferenciji pokušao pokrenuti prve dijaloge među strankama. Slabi odaziv stranaka (tri od sedam) na poziv na raspravu o budućem smjeru ustavne reforme u Sjevernoj Irskoj je rezultirao propalim pokušajem. Bez obzira na to što nije postignut sporazum među unionistima (Saveznička i Laburistička stranka Sjeverne Irske), iste godine je Whitelaw predstavio Zelenu knjigu pod naslovom *Budućnost Sjeverne Irske: Dokument za raspravu*. Zelena knjiga je također uključivala dokument Socijaldemokratske i Laburističke stranke (SDLP) koji su zahtijevali sporazum o podjeli vlasti kao privremeno rješenje koje zaključno vodi ujedinjenju Irske. Presudno je bilo priznanje takozvane „'irske dimenzije' i reafirmacija načela pristanka u pitanjima koji se tiču ujedinjenja“ (Wolff, 2001: 12) irskog otoka. Nakon održanog referenduma o ustavnom statusu, koji je pokazao daljnje nastojanje održavanja veze s Ujedinjenim kraljevstvom, britanska Vlada je unijela svoje ustavne prijedloge u Bijeloj knjizi pod naslovom *Ustavni prijedlozi Sjeverne Irske*. Prijedlozi su postali Zakon o Ustavu Sjeverne Irske iz 1973. godine. Detaljno su opisane zakonodavne ovlasti nove Skupštine i nadležnosti te struktura njezine izvršne vlasti, financiranje novih aranžmana i postupke za prijedlog Zakona o ljudskim pravima i uspostavi Vijeća Irske. Izborima koji su održani u lipnju 1973. godine i to na temelju izbornog sustava jedinstvenog prenosivog glasovanja, koji je vraćao između pet i sedam kandidata svakoj parlamentarnoj izornoj jedinici (uz izlaznost od 72,5 posto), vraćeno je 78 zastupnika iz osam stranaka u novu Skupštinu (Wolff, 2007: 65). S osvojenih 29,2 posto

Ulsterski unionisti su poslali 24 člana, a SDLP s 22,1 posto (19 članova), u Skupštinu gdje su sa Savezničkom strankom koja je osvojila 9,2 posto glasova (8 članova) stvorili koalicijsku Vladu kao izvršnu vlast Sjeverne Irske (Wolff, 2001: 7). Nakon izbora, krenuli su pregovori u Sunningdaleu između irske i britanske Vlade i strana uključenih u izvršnu vlast Sjeverne Irske.

Pregovori održani krajem 1973. godine, koji su rezultirali Sunningdale sporazumom, su održani s ciljem određenja uloge Republike Irske u Sjevernoj Irskoj i ciljem uspostavljanja političke strukture izvršne podijele vlasti (Wolff, 2007: 65). Bilo je predviđeno Vijeće ministara koje je imalo izvršne i savjetodavne funkcije, koje se sastojalo od jednakog broja članova iz Sjeverne Irske i Republike Irske, te Savjetodavnu skupštinu koja je činila 30 članova iz svakog Parlamenta izabrani proporcionalnom zastupljenošću. Imali su izvršne funkcije u širokim područjima, no najvažnija je bila „dogovorena bliža suradnja u sigurnosnim pitanjima, poziv Vijeću Irske da izradi nacrt Zakona o ljudskim pravima i mogućnost budućeg prijenosa ovlasti s Parlamenta u Westminsteru na Sjevernoirsku skupštinu i institucije Vijeća Irske“ (Wolff, 2007: 66). Iako su se promjene ustavnog plana smatrale kao uspješna suradnja između različitih strana, ostalo je neriješeno sigurnosno pitanje u Sjevernoj Irskoj- kontinuirani neredi, napadi i visoke razine nasilja za koje se smatra da su doživjeli svoj vrhunac tijekom početka i sredine 70-ih godina. Stoga vodeći se prijašnjim Nalogom o zatvaranju terorista iz 1972. godine kojim su se zamijenili raniji dogovori o internaciji, uslijedio je Zakon o Sjevernoj Irskoj 1973. godine kojim je uvedeno suđenje bez porote za teroristička djela, dopuštena su priznanja pod psihološkim pritiskom kao dokaz te su zabranjeni IRA, Sinn Féin i Ulster Volunteer Force kao legalne organizacije. Niti godinu dana poslije, Merlyn Rees kao državni tajnik Sjeverne irske je najavio ukinuće zabrane Sinn Féina i UVF-a uz postupno ukinuće internacije. No zaoštavanje putem zakonodavstva kojim se bore protiv terorizma nije završilo.

1974. godine postavljen je Zakon o sprječavanju terorizma kao privremena odredba koja je bila odgovor nakon bombaških napada u pubovima u Birminghamu, proširivši nasilje na britanski teritorij. Posljedice su takve da je IRA bila zabranjena u cijelom Ujedinjenom Kraljevstvu, stanovnicima Sjeverne Irske je bilo moguće zabraniti bilo kakvo putovanje, a policijske ovlasti su proširene. U isto vrijeme, izbori održani u Westminsteru su pretvoreni u Referendum o podijeli vlasti i Vijeću Irske. Akteri koji su se protivili promjeni trenutnog stanja su se ujedinili u United Ulster Unionist Council (UUUC) i osvojili pedeset jedan posto glasova i jedanaest od dvanaest mjesta u Sjevernoj Irskoj, ostavivši jedno mjesto SDLP-u. Novi Ulster Working Council (UWC) je raspisao izbore za Skupštinu Sjeverne Irske, a u svibnju iste godine je

prijedlog koji je bio protiv podjele vlasti odbijen u Skupštini, zbog čega je UWC pozvao na štrajk i doveo izvršnu vlast u pat- poziciju radi nemogućnosti dogovora. Rezultat nemogućnosti dogovora je ostavka izvršne vlasti Sjeverne Irske i propast Sunningdale sporazuma.

Sunningdale sporazum se ukratko može opisati kao slučaj očajnih vremena koja su zahtijevala očajne mjere. Sjeverna Irska je proživjela kaotičan period gdje su tenzije između nacionalista i unionista doživjele svoj vrhunac, a dolazak britanske vojske i politika internacije su rezultirale iznimnim nasiljem i neredima. Sve uključene strane su morale djelovati, stoga se SDLP-ov prijedlog o podjeli vlasti činio kao jedina realistična opcija. No uvjeti za uspjeh samog Sporazuma nisu bili dovoljno stabilni da izdrže pritiske koji su dolazili sa svih strana¹⁰. U Sjevernoj Irskoj stranke koje su se zalagale za Sporazum su bile ranjive zbog nadjačavanja radikala. Postojalo je tradicionalno nepovjerenje unionista prema svim pitanjima koja su uključivala suradnju, te je nedostajala narodna i institucionalna podrška obrani Sporazuma. Britanska strana nije dovoljno brzo i efektivno poduzimala potrebne mjere za potporu strankama koje su se zalagale za Sporazum i nisu učinkovito odgovorili na odluku Ustavnog irskog suda o kompatibilnosti Sporazuma s člancima 2. i 3. irskog ustava. Nisu bili sposobni ugasiti UWC-ov štrajk, što je na kraju i rezultiralo propašću Sporazuma kao pokušajem rješavanja sukoba putem ustavnih i institucionalnih reformi.

6.2. Ustavna konvencija Sjeverne Irske

Iako većina autora uspostavljanje Ustavne konvencije Sjeverne Irske koja se dogodila par tjedana nakon UWC-ovog štrajka ne smatra sigurnosnom mjerom za rješavanje sjevernoirskoga sukoba, autorica ovog istraživanja na temelju dimenzija koje određuju politike za rješavanje sukoba zaključuje da je Ustavna konvencija Sjeverne Irske britanska strateška mjera, iako neuspješna, kojom se stremilo nastavljanju procesa devolucije vlasti.

Nakon lojalističkog štrajka, britanska Vlada je prisilno suspendirala instituciju podjele vlasti i ponovno uvela izravnu vladavinu. S obzirom na kolaps dogovora u Sunningdaleu o podjeli vlasti i daljnje IRA-ine kampanje nasilja, britanska Vlada je morala pronaći nove ustavne alternative izravnoj vladavini. Stoga je britanski premijer Wilson uspostavio Pododbor Sjeverne Irske. Na tim Odborima ustavne opcije su uključivale razne alternative koje su bile u „rasponu od potpune integracije s Velikom Britanijom do decentralizacije, neovisnosti,

¹⁰ Vidi Tablica 1., Wolff, 2007: 67.

ponovne podjele i irskog jedinstva“ (Neumann, 2003: 74). Neovisnost Sjeverne Irske, kao i povlačenje Ujedinjenog Kraljevstva se gledalo na relativno sličan način. Obje opcije su opovrgnute s razlogom da bi mogle dovesti do veće razine nasilja i na britanskom i na cijelom irskom otoku te bi mogle biti ekonomski neodržive (Neumann, 2003: 74). Prihvatljiva opcija, prema britanskoj tradiciji jest neki oblik institucionalizirane decentralizacije. Time se uspješno izbjegava neovisnost i irsko jedinstvo, koje Ujedinjeno Kraljevstvo nikako ne želi dopustiti. Uz izbjegavanje određenih opcija, naglasak je na smanjenju irske dimenzije jer se sada tumačila kao „razdorna i potencijalno štetna za razvoj posebnog identiteta Ulstera...“ (Neumann, 2003: 75). Ovakve britanske težnje su otežavale daljnje pregovore jer uz njih ni unionisti ni nacionalisti nisu bili spremni na vlastite ustupke. Nacionalisti su smatrali da je britanska Vlada odbacila svoje glavne odgovornosti i da je popustila pred unionističkim zastrašivanjem. S druge strane, unionisti su smatrali da su irska dimenzija i podjela vlasti protjerani i da se vladavina većine treba ponovno uspostaviti. Stoga je takav osjećaj dodatno pojačan na Westminsterkim izborima 1974. godine kada su unionistički zastupnici osvojili deset od jedanaest mjesta (McKittrick, McVea, 2002: 112).

Naprema Sunningdale sporazuma, u kojem su se promovirali vlastiti interesi svake strane, ovdje se politički vrh obiju zajednica morao usredotočiti na utvrđivanje zajedničkih ciljeva i da stvore zajednički identitet (Neumann, 2003: 90). To je pokušavano s Ustavnom konvencijom uspostavljenom 1975. godine. Na konvenciji nije bilo planova za uspostavljanje Vijeća Irske niti su se nastojali stvoriti bilo kakvi institucionalni okviri između Sjeverne Irske i Republike Irske. Isto tako umjesto postavljanja referentne točke s nacionalističkim interesima, nije bila potrebna daljnja suradnja između Irske i Velike Britanije, a irska dimenzija se gledala kao „praktičan odnos koji bi trebao postojati između dva dobra susjeda sa zajedničkom kopnenom granicom“ (Neumann, 2003: 75). Činilo se kao da Velika Britanija provodi politiku povlačenja¹¹ u obliku vlastoručnog nemiješanja u rad Ustavne konvencije, koja je rezultirala suzdržanosti u ustavnim promjenama Sjeverne Irske i daljnjim nastojanjima decentralizacije.

S obzirom na to da na Ustavnoj konvenciji nije došlo do dogovora o podjeli vlasti, niti su uspjeli tadašnji pokušaji decentralizacije, Westminster je i dalje morao provoditi izravnu vladavinu kao posrednik. To ne znači da Velika Britanije nije i dalje stremila provođenju decentralizacije, već je promijenila pristup dolaska do nj- s izravnom vladavinom kao glavnim pristupom koji bi mogao dovesti do novog oblika „društvene participacije“ u Vladi. Tako bi se mogao „otvoriti

¹¹ Ovim mišljenjem se podudaraju McKittrick, McVea, 2002: 112 i Neumann, 2003: 75.

put za 'veće vijeće s administrativnim funkcijama' i – u nekom trenutku u budućnosti – rezultirati odgovarajućom decentralizacijom s punom zakonodavnom ovlasti“ (Neumann, 2002: 76). Cilj takvog pristupa jest skretanje vlastite pozornosti na sigurnosne i gospodarske uvjete koji bi pomogli normalizaciji situacije u Sjevernoj Irskoj.

Zašto je onda Ustavna Konvencija kao politika za rješavanje sukoba bila neuspješna? Razlog njezinog neuspjeha leži u jednostavnoj činjenici. Ustavna konvencija je djelovala samo kao privremena mjera. Stvorena je situacija u kojoj svi uvjeti koji su potrebni za daljnji dijalog su razvodnjeni, a ona je djelovala kao mjera koja „bi se mogla iskoristiti za proširenje političkog dijaloga, poticanje ustavnih i paravojnih skupina da međusobno razgovaraju i osiguralo da će svaki novi ustavni aranžman biti odobren suglasnim većinama unutar obje zajednice“ (Neumann, 2003: 91).

6.3. Anglo- irski sporazum

Nakon neuspjeha sa Sunningdale sporazumom i Ustavnom konvencijom, početkom 80-ih godina nastojalo se pokrenuti još jedan pokušaj decentralizacije putem sheme takozvane „tekuće devolucije“¹². Ona je uključivala Skupštinu i izvršnu vlast u obliku Odbora, gdje su se postupno prenosile ovlasti na predstavnike u Sjevernoj Irskoj, s prethodnom suglasnošću od sedamdeset pet posto u Skupštini koja se bira. S obzirom na to da se i dalje nije priznavala nacionalistička tradicija, „i Sinn Féin i SDLP sudjelovali su na izborima 1982. na apstinencijalnoj platformi i nakon toga bojkotirali Skupštinu, što je značilo neuspjeh 'postupne devolucije' ” (Wolff, 2007: 68).

Prvi temelji za pregovore tijekom 80-ih godina počinju na takozvanom Forumu Nove Irske 1983. godine nacionalističkih stranaka Fianna Fail i Laburisti Republike Irske, gdje je napravljeno izvješće u kojem je dana analiza problema koji su se smatrali bitnima. Predstavljena su tri moguća rješenja- unitarna irska država, federalna ili konfederativna irska država i zajednička britansko-irska vlast nad Sjevernom Irskom, s naglaskom da „stranke na forumu također ostaju otvorene za raspravu o drugim stajalištima koja mogu doprinijeti političkom razvoju“ (McKittrick, McVea, 2002: 160). Naprema dosadašnjih britanskih interesa i djelovanja, kojima ili nisu dovoljno efektivno proveli vlastite poteze, ili nisu uključili sve strane sukoba, ili nisu priznavale težnje svih aktera, te „s rastućom privlačnošću republikanske

¹² Eng. Rolling devolution.

ideologije unutar nacionalističke zajednice“ (Wolff, 2007: 68), London je morao odgovoriti na nacionalističke zahtjeve. Rezultat ovog Foruma je razočaravajući za nacionaliste, obzirom da je odbijen i od unionista i od same Margaret Thatcher koja je prenijela medijima da nijedan od ovih prijedloga više nije privlačan niti „u modi“¹³. S namjerom da olakša tenzije, Thatcher je pružala ruku pomirenja poticanjem daljnjih pregovora s ciljem obustavljanja nasilja, što je Dublin iskoristio u svoju korist, boreći se protiv Sinn Féina i IRA-e s ojačanjem ustavnog nacionalizma. Unutar tih pregovora, krenuli su intenzivni napori prema Anglo- irskom sporazumu.

Anglo- irskim sporazumom, donesen 1985., je „službeno uspostavljena međudržavna suradnja, bila je službena obavijest unionističkoj zajednici da politika pristanka ostaje netaknuta, ali nisu stavili veto na politiku u Sjevernoj Irskoj i formalizirali su strategiju vezanja Republike na ustavni način ponovnog ujedinjenja“ (Foley, 2012: 15 prema O'Leary, 2004a). Njime su osnovali Međuvladinu konferenciju te se bavili nizom pitanja poput nacrtu Zakona o ljudskim pravima za Sjevernu Irsku, sigurnosnim i pravosudnim politikama te prekograničnom suradnjom u gospodarskim, društvenim i kulturnim pitanjima (Wolff, 2007: 69). Djelovao je kao kanal za dijalog između nacionalista i britanske Vlade. Reakcije na Anglo- irski sporazum su različite. S jedne strane, pojačanje sigurnosnih mjera kojima je cilj bilo uništenje IRA-e nacionalisti su objeručke prihvatili, a republikanci su teško osuđivali. S druge strane, unionisti su negativno reagirali na Sporazum iz 3 glavna razloga: „(1) AIA nije definirala 'trenutni status' Sjeverne Irske kao dijela Ujedinjenog Kraljevstva; (2) obeshrabrila je SDLP da se uključi u podjelu vlasti jer su svi njihovi zahtjevi ispunjeni (3) i britanska Vlada nije konzultirala unioniste prije potpisivanja AIA“ (Foley, 2012: 16 prema Dixon, 2008). Unionisti su u znaku prosvjeda protiv Sporazuma podnijeli ostavke u Westminsteru, dovodeći se u situaciju dopunskih izbora za mjesta Sjeverne Irske u Parlamentu Ujedinjenog Kraljevstva koji su neizravno bili referendum protiv Sporazuma. Opozicija Sporazuma nije uspjela osigurati svoje glavne ciljeve, a to su ojačanje umjerenog unionizma i marginalizacija radikala Iana Paisleya (Wolff, 2007: 69). Kritike su bile okrenute i prema radu Međuvladine konferencije, prekograničnoj suradnji i poboljšanju sigurnosne situacije koju je provodila britanska Vlada putem mjera protiv pranja novca, Zakona o kaznenim dokazima, *supergrass* suđenjima i politikom sigurnosti „pucaj da ubiješ“¹⁴ u Sjevernoj Irskoj. Do početka 1986. godine, razgovor

¹³ Parafrazirano od engl. „A unitary state, she told the media, was out; a federal Ireland was out; and joint authority was out. Her response, which became known as 'Out, out, out'“ (McKittrick, McVea, 2002: 160).

¹⁴ Eng. Shoot to kill.

između Margaret Thatcher i unionista je rezultirao međuovisnom odlukom u kojoj su unionisti spremni razmotriti decentralizaciju ako Thatcher suspendira Sporazum i obeća da će ubuduće biti konzultirani o politici Sjeverne Irske. S obzirom na to da su unionistički čelnici odmah bili pod pritiskom da se prekinu razgovori s Thatcher, pregovori su propali i nisu ostvarili napredak sve do propasti samog Sporazuma zbog ponovnog pokretanja nasilja.

Kritike prema Anglo- irskom sporazumu su bile višestruke i dolazile su iz različitih razloga i izvora. Oni koji su uspoređivali Sporazum s prvim, Sunningdale sporazumom u svojem obliku i efektivnosti su smatrali da Anglo- irski sporazum nije ništa posebno drugačiji, već svoje korijene vuče od Sunningdalekog (Dixon, 2001: 352). Najveća kritika ide prema isključenju stranaka Sjeverne Irske u procesu pregovaranja i isključenju sjevernoirske zajednice u izricanju svog mišljenja o samom Sporazumu¹⁵. Opet, ne može se reći da nije propao kao onaj u Sunningdaleu, bez obzira na to što nije ostvario značajniji pomak u političkom zastoju. S druge strane, Anglo- irski sporazum je pokazao mogućnost rješenja s kojim se mogu složiti obje Vlade i značajan dio nacionalističke grupacije, što je dovelo do dugoročnog pozitivnog učinka na smanjenje nasilja i mišljenja da tvrdokorni unionizam nije rješenje za rješavanje sukoba. Isto tako je naznačena iznimna podrška nenasilnoj politici, koja se proizvela iz lošeg učinka Sinn Féina. (Polu)uspješnost Anglo-irskog sporazuma je bila posljedica shvaćanja da nije moguće ostvariti trajno rješenje bez uključenosti tradicijskih stranaka u Sjevernoj Irskoj. Ipak, programi ekonomskog i društvenog razvoja nisu ostavile značajan napredak (Wolff, 2007: 70). Ono što se može pripisati Anglo-irskom sporazumu jest da je djelovao kao prvi postavljeni stup koji je označio početak izgrađivanja takozvanog mirovnog procesa u 90-ima¹⁶.

6.4. Downing Street deklaracija

Svi dosadašnji pokušaji smirivanja sjevernoirskih sukoba i rasprave između ustavnog nacionalizma i militantnog republikanizma tijekom kasnih 80-ih i ranih 90-ih godina (Farrington, 2006: 279) su bili u obliku politike isključenja, koja navodi da je „ključ sjevernoirskog problema bio posredovanje u sporazumu između ustavnih stranaka unionizma i nacionalizma“ (O’Kane, 2004: 78), gdje se svaka strana vodi vlastitim agendama- politika Velike Britanije, koja prema Brookovom govoru iz 1990. godine „nema sebičan strateški ili ekonomski interes, i Republika Irska koja je tijekom 80-ih godina stremila smanjenju terorizma

¹⁵ Vidi Tablica 2., Wolff, 2007: 70.

¹⁶ Rasprava o samom početku mirovnog procesa varira od autora do autora. Vidi više na Hancock, 2008: 203-205.

i njegovoj važnosti. S obzirom na to da dosadašnja politika isključenja (iako s napretkom u pregovorima) je i dalje neuspješna, dvije strane su se okrenuli politici uključenja. Stoga se „fokus međuvladine suradnje počeo se pomicati s toga kako poduprijeti središte i zaštititi ga od ekstrema na kako privući ekstreme u centar“ (O'Kane, 2004: 79). Problem je opet nastao u raspravi kako spojiti dvije suprotne strane, republikance koje se poticalo na raspravu i unioniste koje se nastojalo ne isključiti ili ponovno podijeliti te kako riješiti pitanje terorizma. Istovremeno se događalo više različitih komunikacija: 1) nastojalo se IRA-u nagovoriti na prekid vatre i političke pregovore, 2) nastojalo se uvjeriti irsku Vladu na poticanje britanske Vlade na stvaranje zajedničke deklaracije, što bi i dovelo do IRA-inog prekida vatre, 3) britanska Vlada je komunicirala s republikancima za istovremeni prekid vatre (Farrington, 2006: 279). Stoga se s takvim kontekstom tog vremena radilo na predavljanju Zajedničke deklaracije o miru, poznata kao Downing Street deklaracija iz 1993. godine uspostavljena od John Majora, (britanski premijer), Alberta Reynoldsa, i tadašnjeg Taoiseacha (irski premijer), u ime britanske i irske Vlade.

Downing Street deklaracijom je potvrđeno pravo irskog naroda na samoodređenje putem klauzule 4c¹⁷, ali je „je precizirala da je za postizanje ujedinjenja Irske potrebna suglasnost većine u dvjema političkim jedinicama u Irskoj“ (O'Leary, 1995: 701). Reakcije su bile različite- irska Vlada je pristala, britanska odbila, a republikanci su tražili dodatno pojašnjenje. Isto tako, u sklopu irske dimenzije je uključeno načelo pristanka čime narod cijelog irskog otoka ima pravo rješavati pitanja između Republike Irske i Sjeverne Irske uz obostrani pristanak. Sukladno tome je odlučeno da će Republici Irskoj biti prenesena Sjeverna Irska samo u slučaju takve odluke većine naroda. Deklaracijom se također ohrabrilu sve strane da se uključe u demokratski i miran dijalog kako bi se pronašlo političko rješenje. Cilj mu je bio stvoriti atmosferu u kojoj se sve perspektive mogu čuti i razmotriti. Pozvalo se na prestanak nasilja i razoružavanje paravojnih skupina, te se prepoznala potreba za rješavanjem temeljnih uzroka sukoba, uključujući političke, društvene i gospodarske čimbenike. S obzirom na vidnu spremnost za dijalog svi uključenih aktera, Deklaracija je dobila potporu Sjedinjenih Američkih Država, koje su imale ulogu poticanja mirovnog procesa. Američka administracija, pod predsjednikom Billom Clintonom, je vidjela Deklaraciju kao pozitivan korak prema pronalaženju mirnog rješenja sukoba. Ukidanjem zabrane emitiranja Sinn Féina od irske Vlade,

¹⁷ „Britanska Vlada se slaže da je na ljudima otoka samo, sporazumom između dvaju dijelova, ostvariti svoje pravo na samoodređenje na temelju pristanka, koji su slobodno i istodobno dali Sjever i Jug, kako bi ostvarili ujedinjene Irske, ako je to njihova želja“ (Farrington, 2006: 288 prema HMSO 1993).

potaknulo se stvaranje mirovnih Komisija početkom 1994. godine. Iako je iste godine irski premijer odgovorio na potrebna dodatna pojašnjenja, Sinn Féin je na kraju odbacio Konferenciju, što je potaknulo daljnje tenzije. No nakon posjeta irsko-američke mirovne delegacije i sastanka između Humesa i Adamsa, IRA se javila s mogućnošću prestanka nasilja i dalo konkretnu priliku za mir (O'Leary, 1995: 701).

Načela koja su proizašla iz Downing Street deklaracije su vidljiva nakon što su britanska i irska Vlada objavile Zajednički okvirni dokument 1995 godine. Dokument je predviđao ostanak Sjeverne Irske, ali s naglaskom da je potreban pristanak unionista. S njime je određeno da se „irsko porijeklo nacionalista treba formalno izraziti kroz progresivno povećan doprinos Dublina, najopipljivije kroz nove prekogranične institucije“ (McKittrick, McVea, 2002: 203). Takvi uvjeti su rezultirali žestokim unionističkim odbijanjem Dokumenta na svim razinama, pa tako i kao osnovu za pregovore. Nacionalisti s druge strane su prihvatili Dokument. Bez obzira na reakcije, Okvirni dokument je djelovao kao kamen temeljac za daljnje pregovore, jer su njime osigurana tri najključnija dijela za svaki budući politički aranžman u Sjevernoj Irskoj: 'Sjever-Sjever', decentralizirana Skupština Sjeverne Irske; 'Sjever-Jug', prekogranična tijela koja povezuju Sjevernu Irsku i Republiku Irsku; i 'Istok-Zapad', daljnje jačanje međuvladinih veza između Londona i Dublina.

Uspoređujući sve dotadašnje pothvate, Downing Street deklaracija i Okvirni dokument isto tako dobivaju konotaciju neuspjeha. No treba razumjeti kontekst vremena u kojem su se donosili. Od samog početka je postojala doza skepticizma prema Deklaraciji, a Okvirni dokument je odbijen od unionista. Isto tako, bez obzira na poziv kraju nasilja, nisu svi akteri skloni tome odmah udovoljili zahtjevima, što je stvorilo osjećaj nepovjerenja i otežalo je daljnji mirovni proces. Stoga umjesto da se Downing Street deklaraciju gleda kao neuspješni pothvat, gleda je se kao početna točka i prvi stup mirovnog procesa u 90-ima (O'Kane, 2006: 97-98).

6.5. Belfast sporazum

Iako su 1994. godine unionističke i republikanske strane, kojima su se priključile i paravojne organizacije proglasile prekid vatre, primirje je bilo kratkog vijeka. Razlog „raspada sustava“ je zahtjev britanske Vlade 1995. godine da se kao preduvjet za daljnje pregovore, paravojne organizacije moraju razoružati. IRA-in odgovor je bio da je sami poziv na prekid vatre bio dovoljan. Kao pokušaj rješavanja problema, osnovano je Međunarodno tijelo za razgradnju¹⁸ s predsjedanjem Georga Mitchella, američkog senatora. Tijelo je početkom 1996. godine podnijelo izvješće, zagovarajući šest „Mitchellovih načela“¹⁹ koja bi trebala postaviti daljnji politički dijalog i kojima bi se svaka strana trebala podvrgnuti. IRA-in odgovor na američke i britanske zahtjeve je bio prekid primirja 1996. godine s daljnjim bombaškim napadima koje su lojalisti podržavali (Fitzduff, 2002: 14) i što je spriječilo Sinn Féin u uključenje u pregovore. Unatoč nazadovanju zbog IRA-inog prekida vatre, irska i britanska Vlada su najavile početak međustranačkih pregovora, nakon izbora iste godine koji nisu postavili značajan napredak. S druge strane, na izborima 1997. godine gdje su Tony Blair i Laburisti osvojili većinu u britanskom Donjem domu, označena je promjena daljnjih mirovnih pregovora zbog Blairovog govora protiv Sinn Féina, što je rezultiralo IRA-inim ponovnim prekidom vatre 1997. godine. Ubrzo nakon, Sinn Féin je potpisao „Mitchellova načela“ čime su mu se ostvarila prava za ulazak u svestranačke pregovore. Tony Blair je ovim rješenjem ušao u novi set problema. Ulazak Sinn Féina u pregovore je rezultirao napuštanjem pregovora od strane unionista, bez kojih daljnji pregovori nisu mogući. No bez obzira na pritisak vlastite strane, unionist David Trimble i UUP se vraćaju u pregovore, predvođeni ih po prvi put u suradnji sa Sinn Féinom. Intenzivni šestomjesečni pregovori i daljnji razgovori su nastavljeni do 10. travnja 1998. godine, kada je potpisan Belfast ili popularno poznat, Good Friday sporazum od strane osam političkih stranaka i britanske i irske Vlade (Wolff, 2007: 73).

Good Friday sporazum „po svojem karakteru je međunarodni sporazum“ (Bilandžić, 2006: 82) i sastoji se od dva sporazuma- 1) sporazum postignut u pregovorima između dogovorenih političkih stranaka (Višestranački sporazum) i 2) međunarodni sporazum između britanske i irske Vlade (Britansko- irski sporazum). S Belfast sporazumom su određeni i odnosi- 1) status

¹⁸ International Body on Decommissioning.

¹⁹ Obveza stranaka na korištenje miroljubivih i demokratskih sredstava za rješavanje političkih pitanja; potpuno razoružanje paravojnih organizacija; odricanje uporabe sile kao utjecaj na tijek ili ishod pregovora; pridržavanje bilo kojeg donesenog sporazuma; korištenje miroljubivih i demokratskih sredstava u pokušaju promjene bilo kojeg aspekta ishoda s kojim se ne slažu, poticanje na prestanak ubijanja i kažnjavanja (Fitzduff, 2002: 212).

i sustav vlasti Sjeverne Irske unutar Ujedinjenog Kraljevstva, 2) odnos između Sjeverne Irske i Republike Irske te 3) odnos između Republike Irske i Ujedinjenog Kraljevstva. Ovi odnosi proizlaze iz prijašnjeg Zajedničkog okvirnog dokumenta iz 1995. godine²⁰ koji zahtijevaju građenje institucija poput Skupštine Sjeverne Irske, koja je „zamijenila izravnu vladavinu (Bilandžić, 2006: 82), Ministarskog vijeća Sjevera i Juga koje je obavljalo koordinaciju odnosa Sjeverne Irske i Republike Irske, Britansko- irskog vijeća koje „omogućava predstavnicima obaju dijelova Irske da se sastaju s predstavnicima britanskih, škotskih i velških zakonodavnih tijela“ (Bilandžić, 2006: 83) te Britansko-irske međuvladine konferencije koja „bi na bilateralnoj osnovi promicalo suradnju na svim razinama i raspravljalo o svim pitanjima od zajedničkog interesa“ (Bilandžić, 2006: 83). Nadalje, unutar Sporazuma je određeno ustavno pitanje Sjeverne Irske, čime prvotno Republika Irska mora odustati od teritorija Sjeverne Irske promjenom vlastitog Ustava te je odluka ustavne budućnosti Sjeverne Irske stavljena na odluku sjevernoirskog stanovništva, čime se imaju pravo identificirati kao Britanci ili Irci ili oboje (Fitzduff, 2002: 15), a sama odluka o mogućnosti ujedinjenja irskog otoka ostaje na njima. Temeljem Sporazuma su određeni i mnogobrojni ciljevi koji uključuju: „primjena Europske povelje o ljudskim pravima na sjevernoirsko zakonodavstvo, briga Vlade u Londonu za gospodarski razvoj i stabilnost Sjeverne Irske, uspostava profesionalne i pravedne policijske organizacije oslobođene svake političke kontrole, oslobađanje zatvorenih članova onih terorističkih organizacija koje odustanu od nasilja i proglaše prekid vatre te razoružanje paravojnih organizacija u razdoblju od dvije godine nakon referendumске potvrde Sporazuma“ (Bilandžić, 2006: 83). Prije nego je Sporazum došao na snagu, bila je potrebna ratifikacija većine ljudi na irskom otoku. Sukladno tome, svako kućanstvo je dobilo primjerak Sporazuma, čime su upoznali stanovništvo s njegovim ciljevima i mjerama. Iako su unionisti Sporazum smatrali kao izdaju terorizmu, i republikanaca koji su ga vidjeli kao izdaju ciljeva ujedinjenja Irske, Sporazum je usvojen s 94 posto glasova u Republici Irskoj i 74 posto glasova u Sjevernoj Irskoj. (Fitzduff, 2002: 16). Iako su postojale napetosti između takozvanih „Da“ i „Ne“ tabora (za i protiv Sporazuma) te bombaškog napada na tržnici Omagh od RIRA-e, počele su se provoditi Sporazumne mjere, poput održavanja izbora za Skupštinu Sjeverne Irske.

Uspješnost Belfast sporazuma se može gledati iz više perspektiva, koje daju različite interpretacije. Sporazum se u većini akademskih radova spominje kao glavna prekretnica u nevoljama koja označava kraj Nevolja i početak novog, manje nasilnog, ali još uvijek kontroverznog perioda politike Sjeverne Irske. Iako ga se često uspoređivalo sa Sunningdale

²⁰ Vidi str 19.

sporazumom²¹, Sporazum se smatrao jedinstvenim jer je slijedio ogrtač unionista koji su se odlučili "suočiti" sa Sinn Feinom (Fay, 1999:65). Uključio je veliki broj političkih stranaka koje su većinom bile isključene iz političkog sustava Sjeverne Irske u pregovorima uz „dvije suverene Vlade“ (Fay, 1999: 65). Ukomponirao je i sastavio institucije potrebne za pregovore između svih aktera i uključenih država. Sigurnosnim politikama, kojima se protivilo paravojnim organizacijama i stremilo njihovom razoružanju te sukladno tome i s njima došli do samog Sporazuma su označili da je "IRA-ina kampanja završila tihom sramotom sredinom 1990-ih" (Coakley, 2002:130). Označen je kao „složen i dalekosežan dokument koji pokušava pružiti razumnu ravnotežu između suprotstavljenih tvrdnji i težnji unionizma i nacionalizma, redefinira odnose unutar 'Sjevera, Sjevera i Juga i Britanije i Irske'" (Porter, 2003: 197). Sporazumom su se proširili obzori i omogućio se otvoren dijalog u kojem sve, međusobno sukobljene strane mogu izreći svoje interese. S njime je ostvareno ono što se s dotadašnjim pothvatima nije uspjelo- toliko je detaljno obuhvatio sve što je potrebno za rješenje sukoba da su sve uključene strane²² pristale na potpisivanje i provedbu Sporazuma. Zaključno, Good Friday sporazum je sadržavao dva ključna elementa koja su nedostajala prijašnjim nastojanjima- umor od sukoba i pritisak od stranih aktera. Poslije tri desetljeća nasilja, nacionalističke i unionističke zajednice su se umorile. Sukob je prouzročio ljudsku i ekonomsku štetu koja je motivirala traženje mirne rezolucije koja bi donijela stabilnost i prosperitet u regiji. Bez pritiska i prisustva stranih aktera, poput SAD-a, kojim se ograničilo paravojne organizacije, pitanje je koliko bi se ustvari Sporazum uspostavio, obzirom da je za provedbu Sporazuma bila potrebna suradnja svih uključenih strana.

²¹ „Sunningdale for slow learners“- opis Belfast sporazuma Seamusa Mallona, vođe SDLP-a koji mnogi autori koriste poput Neumann, 2003:148 i Hancock, 2008: 203.

²² Irska i britanska Vlada, osam političkih stranaka i paramilitarne organizacije UVF, PIRA i UDA.

7. ZAKLJUČAK

Primarni cilj ovog rada je bila identifikacija politika za rješavanje sjevernoirskih sukoba. Analizom je utvrđeno da se radi o političkim sredstvima Ujedinjenog Kraljevstva koje su uspostavili kao glavni regulatori sukoba, s namjerom postizanja mira i smanjenja nasilja, koje je bilo glavni faktor stvaranja tih politika. Sukladno tome, utvrđeno je 5 politika za rješavanje sjevernoirskih sukoba tijekom tridesetogodišnjeg razdoblja: Sunnindaleski sporazum, Ustavna konvencija Sjeverne Irske, Anglo- irski sporazum, Downing Street deklaracija i Belfast sporazum. Svaka od tih politika je imala različitu razinu (ne)uspjeha.

Sunningdale sporazum je predlagao podjelu izvršne vlasti i prekogranično Vijeće Irske, koji je brzo ugašen zbog unionističkog protivljenja i štrajka. Dok je političko tijelo stremilo ostvarenju mira, društveno- politička klima Sjeverne Irske u kojoj vlada nepovjerenje je ukazivala da nitko nije spreman za konstruktivno i mirno rješavanje sukoba, a uvjeti za uspjeh nisu bili dovoljno stabilni da izdrže pritisak svih strana. Sunningdale sporazum se smatra propalim pokušajem rješavanja sukoba putem ustavnih i institucionalnih reformi. S druge strane, Ustavna konvencija Sjeverne Irske se ne mjeri nužno kroz razinu njezinog uspjeha, s obzirom na to da njezin cilj nije striktno bio rješavanje sukoba, već je djelovala kao privremena mjera koja produbljuje i pojačava dijalog između sukobljenih strana o alternativama ustavnih opcija i statusa Sjeverne Irske. Anglo-irski sporazum se kritizirao zbog slabe uključenosti stranaka Sjeverne Irske u procesu pregovaranja i slabe uključenosti sjevernoirskog stanovništva u izricanju vlastitog mišljenja. Izuzev slabe uključenosti Sjeverne Irske, Anglo- irski sporazum je postavio prve temelje za početak mirovnog procesa 90- ih godina. Djelovao je kao službeni dokument koji je postavio temelje za nastavak međusobne suradnje i za promicanje politike nenasilja. Stoga iako nije došlo do značajnog pomaka, ne može se reći da Anglo- irski sporazum nije urodio političkim plodom i da ga se može smatrati neuspješnim u usporedbi sa Sunningdale sporazumom. Pravi pomak u rješavanju sjevernoirskih sukoba je vidljiv devedesetih godina dvadesetog stoljeća. Uvođenjem inkluzivne politike putem Downing Street deklaracije nastojala se pokazati volja za dijalog među svim uključenim stranama i spremnost da se svakoga sasluša. U ovom slučaju to je uključivalo i paramilitarne organizacije, ekstremističke strane i najvažnije, civilno stanovništvo koje je odlučivalo o statusu irskog otoka. Ove skupine se dosada kontinuirano isključivalo iz procesa pregovaranja. Downing Street deklaraciji i njezinoj (polu)uspješnosti se mogu pripisati dva razloga- nepovjerenje među stranama i sukladno tome skepticizam uključenih strana u uspješnost Deklaracije. Stoga se Deklaraciju ne gleda kao propali pokušaj, već kao dio mirovnog procesa koji je uspostavio temelje za

finaliziranje svih pregovora. Zaključak svih pregovora i uspostavljanje svih institucija je ostvareno s Belfast sporazumom, kojim se detaljno obuhvatio širok raspon sjevernoirskog sukoba i njegovih problema- decentralizirana vlada s podjelom vlasti između nacionalista i unionista, poštivanje i zaštita građanskih prava, razoružavanje paravojnih skupina i prestanak njihovih napada, rješavanje pitanja identiteta, međuovisna suradnja Republike Irske i Sjeverne Irske, i načelo pristanka naroda. No uspjeh Belfast sporazuma se ne može direktno pripisati samo njegovoj detaljnosti i uključenosti svih aspekata. Uspjeh Belfast sporazuma se treba pripisati dvjema dimenzijama koje dosada nisu postojale, a to su umor od nasilja i pritisak vanjskih aktera. U trideset godina sukoba su ostvarene velike materijalne i ljudske štete koje su ostavile duboki trag na svakom irskom stanovniku, svakoj političkoj stranci i svakom sjevernoirskom teritoriju. Iscrpile su se sve emocije i sve agende koje su sve do 1998. godine silom htjele ostvariti. Ukratko, svima je bilo dosta nasilja i samo su htjeli mir. Stoga je svaki uključeni akter morao napraviti kompromis u svojim težnjama. Isto tako nije bilo moguće postići dogovor i mir bez vanjskih aktera, primarno SAD-a. SAD je kao regulator putem Mitchellovih načela ograničio paravojne skupine i prisilio ih na prihvaćanje američke strategije na irskom teritoriju, one koju britanska Vlada nije uspjela provesti zbog manjka poštovanja od paravojnih skupina koje su smatrale da sa Velikom Britanijom imaju veći raspon za pregovaranje u svoju korist.

Sve identificirane politike su se razvijale tijekom vremena kao odgovor na složena i duboko ukorijenjena pitanja koja su potaknula sukob. Te su politike nastojale riješiti temeljne uzroke sukoba, uključujući povijesne pritužbe, političke i vjerske podjele i ekonomske razlike između katoličkih nacionalističkih i protestantskih unionističkih zajednica. Isto tako treba uzeti u obzir da navedene politike nisu jedini napori kojima se stremilo ostvariti isti rezultat. Između ovih politika poduzimane su razne inicijative za promicanje dijaloga i premošćivanje podjela, uključujući programe u zajednici, organizacije za izgradnju mira i međunarodne napore posredovanja. Prepoznala se važnost uključivanja lokalnih zajednica i rješavanja problema temeljnih naroda kao vitalnih komponenti održivog mira. Stoga se ove politike ne bi trebale analizirati zasebno i detaljno analizirati njihova efektivnost, ili provesti analizu u komparativnom obliku. Navedene politike bi se trebale sagledati kao dio mirovnog procesa gdje svako novo djelovanje dovodi do finalnog cilja- mira. Svaka „neuspješna“ politika je postavila novu lekciju i suočila aktere s ili novim setom problema ili je navela da je problem potrebno detaljno, ali sveobuhvatno riješiti kroz inkluzivnu politiku. Može se reći da su prijašnji pokušaji i nastojanja pokazali kako ne treba rješavati sukob.

Metaforički, sjevernoirski sukob i donesene politike za njegovo rješavanje se mogu sagledati kao evolucijski proces čovjeka. Sve nadogradnje kojima se s vremenom čovjek prilagodio svojoj okolini, je dovelo do postanka modernog Homo sapiensa. Tako su se svi akteri ovim politikama prilagodili i nadograđivali sukladno okolini i situaciji, finalizirajući nasilje s Belfast sporazumom. Međutim, važno je priznati da je put do trajnog mira u Sjevernoj Irskoj bio složen i pun izazova, obilježen neuspjesima i stalnim napetostima. Tako je i Homo sapiens kroz povijest morao proći teške puteve evolucijskog napretka do verzije modernog čovjeka.

Ipak, iako se stremi sagledavanju politika kao dijelu mirovnog procesa, svaki čitatelj koji analizira tridesetogodišnji sukob u Sjevernoj Irskoj si postavlja isto pitanje- postoji li rješenje? Postojala su nastojanja u akademskim krugovima, poput Lijpharta koji je ekstenzivno analizirao moguće modele kojima bi se riješio sukob u Sjevernoj Irskoj. No i sam priznaje da ne postoji univerzalno rješenje za duboko ukorijenjene sukobe poput onog u Sjevernoj Irskoj. Uspješno rješavanje zahtjeva kombinaciju političke volje, angažmana na lokalnom nivou, međunarodnu potporu i predanost rješavanju temeljnih pritužbi svih uključenih strana. U suštini, O'Kaneova pretpostavka kojom tvrdi da je potrebna inkluzivna politika.

Lekcije naučene iz mirovnog procesa u Sjevernoj Irskoj nastavljaju informirati napore za rješavanje sukoba diljem svijeta, ističući važnost sveobuhvatnih sporazuma, uključivosti i održive predanosti trajnom miru- onako kako je Europska unija uzela rješavanje sukoba u Sjevernoj Irskoj kao model za rješavanje drugih potencijalnih sukoba u budućnosti.

8. LITERATURA

Bilandžić, Mirko (2006) Perspektive sjevernoirskog sukoba: kraj IRA-e ili jedinstvena Irska. *Polemos*, 9(18): 73- 100

Bilandžić Mirko (2004) Rat ili mir? - oružane organizacije u Sjevernoj Irskoj i njihova kategorizacija. *Polemos*, 7(13-14): 147- 173

Bilandžić, Mirko (2004) Sjeverna Irska između rata i mira. *Politička misao*, 41(2): 135- 160

Coakley, John (2002) *Changing Shades of Orange and Green: Redefining the Union and Nation in Contemporary Ireland*. Dublin: University of Dublin Press

Coakley, John; Todd, Jennifer (2014) Breaking Patterns of Conflict in Northern Ireland: New Perspectives, *Irish Political Studies*, 29(1): 1-14

Cunningham, Michael J. (1991) *British government policy in Northern Ireland 1969-89: Its nature and execution*. New York: Manchester University Press

Čačić-Kumpes, Jadranka; Zlatković- Winter, Jelena (1991) Etnički konflikt i razvoj: pogled na neka istraživanja. *Migracijske i etničke teme*, 7(2): 149-165

Čičak-Chand, Ružica (1995) Etnički konflikt i načini njegovog rješavanja. *Migracijske i etničke teme*, 11(1): 7-35

David McKittrick; McVea; David (2002) *Making Sense of the Trouble: The Story of the Conflict in Northern Ireland*. Chicago: New Amsterdam Books

Dixon, Paul (2001) British policy towards Northern Ireland 1969–2000: continuity, tactical adjustment and consistent ‘inconsistencies’. *British Journal of Politics and International Relations*, 3(3): 340–368

Dutter, Lee E. (1980) Northern Ireland and Theories of Ethnic Politics. *Journal of Conflict Resolution*, 24(4): 613- 640

Farrington, Christopher (2006) Unionism and the Peace Process in Northern Ireland. *The British Journal of Politics and International relations*. 8(29): 277-294

Fay, Marie-Therese; Smyth, Marie; Morrissey, Michael (1999) *Northern Ireland's Troubles: The Human Costs*. London: Pluto Press

Fitzduff, Mari (2002) *Beyond Violence Conflict resolution process in Northern Ireland*. New York: United Nations University Press

Foley, Daniel J. (2012) „The "Troubles:" Northern Irish Political Contention from Sunningdale to the Good Friday Agreement. *Syracuse University Honors Program Capstone Projects*. https://surface.syr.edu/honors_capstone/174/, posjećeno 01.08.2023.

Guelke, Adrian (1991) British policy and international dimensions of the Northern Ireland conflict. *Regional Politics and Policy*, 1(2): 140-160

Hughes, James (2009) Paying for Peace: Comparing the EU's Role in the Conflicts in Northern Ireland and Kosovo, *Ethnopolitics: Formerly Global Review of Ethnopolitics*, 8(3-4): 287-306

Kennedy- Pipe, Carloine (2013) *The Origins of the Present Troubles in Northern Ireland*. London: Routledge

Lijphart, Arendt (1969) Consociational Democracy. *World politics* 21(2): 207- 205

McGarry, John; O'Leary (1983) *The Politics of Ethnic Conflict regulation: Case Studies of Protracted Ethnic Conflicts*. London: Routledge

Mulholland, Marc (2002) *The Longest War: Northern Ireland's Troubled History*. New York: Oxford University Press

Myerson, Roger B. (1991) *Game theory: analysis of conflict*. London: Harvard University Press

O'Kane, Eamonn (2004) Anglo–Irish Relations and the Northern Ireland Peace Process: From Exclusion to Inclusion. *Contemporary British History*, 18(1): 78-99

O'Leary, Brendan (1995) Introduction: Reflections on a cold peace. *Ethnic and Racial Studies*, 18(4): 695-714

Peter R. Neumann (2003) *Britain's Long War: British Strategy in the Northern Ireland Conflict, 1969–98*. New York: Palgrave Macmillan

Porter, Norman (2003) *The Elusive Quest: Reconciliation in Northern Ireland*. Belfast: Backstaff Press Ltd.

Rashid, Abbas i Farida Shaheed (1991) "Pakistan: Ethno-Politics and Contending Elites", *UNRISD Workshop on Ethnic Conflict and Development*, Dubrovnik, 3-6 June

- Rees, Merlyn (1985) *Northern Ireland: a personal perspective*. London: Methuen Publishing Ltd
- Ruane, Joseph; Todd, Jennifer (1996) *The dynamics of conflict in Northern Ireland Power: Conflict and Emancipation*. Cambridge: Cambridge University Press
- Rupesinghe, Kumar (1987) Theories of Conflict Resolution and Their Applicability To Protracted Ethnic Conflicts. *Sage Publications Ltd*, 18(4): 527- 539
- Tatalović, Siniša (2010) *Globalna Sigurnost i Etnički Sukobi*. Zagreb: Politička kultura
- Tatalović, Siniša (1998) Etničke manjine i sigurnost. *Politička misao*, 35(4): 36-59
- Thatcher, Margaret (1995) *The Downing Street Years*. London: Harper Collins
- Wani, Hilal Ahmad (2011) Understanding Conflict Resolution. *International Journal of Humanities and Social Science*, 1(2): 104- 111
- Wolff, Stefan (2007) Conflict Management in Northern Ireland. U: Koenig, Matthias; De Guchteneire (ur.) *Democracy and Human Rights in Multicultural Societies* (str. 61- 92) Bodmin: MPG Books Ltd.
- Wolff, Stefan (2001) Context and Content: Sunningdale and Belfast Compared. U: Wilford, Rick (ur.), *Aspects of the Belfast Agreement* (str. 11-27) New York: Oxford University Press

Ivona Lujanac

**POLITIKE RJEŠAVANJA SJEVERNOIRSKIH SUKOBNA OD 1968. DO 1998.
GODINE**

Sažetak

Cilj ovog rada jest identifikacija i analiza politika za rješavanje sjevernoirskih sukoba od 1968. do 1998. godine. Utvrđeno je da se radi o smjernicama ili okvirima uspostavljenima unutar organizacije ili zajednice za rješavanje i upravljanje sukobima na sustavan način, u obliku političkih sredstava Ujedinjenog kraljevstva koje su nastale nakon većeg nasilja. Obzirom na kompleksnost sukoba, koji uključuje etničke, religiozne, političke i mnoge druge dimenzije koje su međusobno isprepletene, mir je tijekom trideset godina postignut preko 5 politika: Sunnindaleski sporazum, Ustavna Konvencija, Anglo- irski sporazum, Downing Street Deklaracija i Belfast sporazum. Tijekom vremena su se identificirane politike razvijale kao odgovor na duboko ukorijenjena pitanja koja su potaknula sukob, no sve se računaju kao dio procesa kojim se kontinuirano nadograđivao sustav rješavanja sjevernoirskog sukoba.

Ključne riječi: Sjeverna Irska, Sukob, Politike rješavanja sukoba, Mirovni proces, Ujedinjeno Kraljevstvo

Ivona Lujanac

NORTHERN IRELAND CONFLICT RESOLUTION POLICIES FROM 1968 TO 1998

Summary

The aim of this work is to identify and analyze the Northern Ireland conflict resolution policies from 1968 to 1998. They have been identified as guidelines or frameworks established within an organization or community to resolve and manage conflict in a systematic manner, in the form of UK policy instruments that have emerged following major violence. Given the complexity of the conflict, which includes ethnic, religious, political and many other dimensions that are intertwined, peace was achieved over thirty years through 5 policies: the Sunnidale Agreement, the Constitutional Convention, the Anglo-Irish Agreement, the Downing Street Declaration and the Belfast Agreement. Over time, the identified policies have developed in response to the deep-seated issues that fueled the conflict, but they all count as part of a process that has continually built upon the Northern Ireland conflict resolution system.

Keywords: Northern Ireland, Conflict, Conflict Resolution Policies, Peace Process, United Kingdom